Redacţiunea, Administraţiunea şi Tipografia:
BRAŞOVU, piaţa mare Nr. 22
Scrisori nefrancate nu se primescŭ. Manuscripte nu se retrimitŭ!
Birourile de anunciurĭ:
Braşovu, piaţa mare Nr. 22
Inserate mai primescŭ în Viena *Rudolfŭ Mosse Haasenstein & Vogler (Otto Maas), Henri Schalek, Alois Herndl, M. Dukes, A. Oppelik, J. Dannsberg*; în Budapesta: *A. V. Goldberger Anton Mezei Eckstein Bernat*; în Frankfurt: *G. L. Daube*; în Hamburg: *A. Steiner*.
Preţulŭ inserţiunilorŭ; o seriă garmondŭ pe o colónă 6 cr. şi 30 cr. timbru pentru o publicare. Publicărĭ mai dese după tarifă şi învoială.
Reclame pe pagina III-a o seriă 10 cr. v. a. séu 30 banĭ.

GAZETA TRANSILVANIEI

(NUMĔRŬ DE DUMINECĂ)

„Gazeta“ ese în fiă-care ḑi.
Abonamente pentru Austro-Ungaria:
Pe unŭ anŭ 12 fl., pe şése lunĭ 6 fl., Pe treĭ lunĭ 3 fl.
Pentru România şi străinătate:
Pe unŭ anŭ 40 francĭ, pe şése lunĭ 20 francĭ, pe treĭ lunĭ 10 francĭ.
Se prenumĕră la tóte oficiele poştale din întru şi din afară şi la dd. colectorĭ.
Abonamentulŭ pentru Braşovŭ:
la administraţiune, piaţa mare Nr. 22, etagiulŭ I.: pe unŭ anŭ 10 fl., pe şése lunĭ 5 fl., pe treĭ lunĭ 2 fl. 50 cr. Cu dusulŭ în casă: Pe unŭ anŭ 12 fl. pe şése lunĭ 6 fl., pe treĭ lunĭ 3 fl. Unŭ esemplarŭ 5 cr, v. a. séu 15 banĭ.
Atâtŭ abonamentele câtŭ şi inserţiunile suntŭ a se plăti înainte.

Nr. 181.—Anulŭ LIII. | Braşovŭ, Duminecă 12 (24) Augustŭ | 1890.

Braşovŭ, 11 Augustŭ st. v.

In numĕrulŭ de Dumineca trecută amŭ adusŭ unŭ raportŭ scurtŭ şi generalŭ despre mersulŭ procesului de pressă alŭ „Gazetei“ promiţêndŭ că vomŭ aduce şi pentru cetitorii noştri de Duminecă o dare de sémă mai amĕnunţită.

Acésta o facemŭ aḑĭ, reproducêndŭ totŭ ce este mai esenţialŭ din desbaterile urmate înaintea Curţii cu juraţĭ din Cluşiu în pertractarea dela 2 (14) Augustŭ a. c., care a duratŭ dela 9 diminéţa până la 9 óre séra.

Astfelŭ vorŭ puté primi cetitorii noştri o icónă fidelă despre întregŭ decursulŭ acestui procesŭ, care ne arată lămuritŭ starea în care ne aflămŭ noi aḑĭ Românii cu limba nóstră, cu drepturile nóstre, şi asuprirea, la care suntŭ espuse acestea de către cei dela putere, care ne strigă prin graiulŭ procurorului, că *„sĕ ne rugămŭ lui Dumneḑeu pentru „haza“, ér nu pentru „patriă“*.

Din vorbirile ţinute în decursulŭ procesului din partea acusatorului publicŭ, a acusaţilorŭ şi a apĕrătorului, reproducem şi pentru cetitorii noştri de Duminecă în tótă estinderea lorŭ vorbirile privitóre la *dreptulŭ limbei române*.

Procesulŭ de pressă alŭ „Gaz. Trans.“

Şedinţa se începe la 9 óre a. m. Tribunalulŭ: preşedinte ad hoc Bela *Szász*, juḑĭ: Emericŭ *Miko* şi Ludovicŭ *Becsek*. Notarŭ: Dr. M. *Rotaridesz*.

Acusatorŭ publicŭ: substitutulŭ de primŭ-procurorŭ din Têrgulŭ-Mureşului Dr. *Jeszenszky*. Tălmaciu: Dr. Aurel *Isacŭ*.

Acusaţii: Traianŭ H. *Popŭ* colaboratorŭ internŭ şi Dr. Aurel *Mureşianu* directorŭ şi redactorŭ resp. alŭ „Gazetei“. Apĕrătorŭ adv. Iosifŭ *Romanŭ*.

Pe la órele $11^3/_4$ s'a constituitŭ juriulŭ din următórele persóne:

Pakey Lajos, inginerŭ; Macskassy Pal, proprietarŭ; Acs Sándor, birtaşŭ; Csakány István, proprietarŭ; Losonczy Jánоs, preşed. oficiului orfanalŭ orăşenescŭ; Boross Lajos, priv. Dr. Ferencz Akos, fiiulŭ episcopului unitarŭ; Dr. Farkas Geza, medicŭ; D. Deak Iozsef, comerciantŭ; Dr. Mály István, medicŭ; K. Biasini Sandor, comerciantŭ; Dr. Fabinyi Rudolf, profesorŭ de universitate.

Juraţii suplenţĭ: Dr. Arkosi Gyula şi Konya Sandor.

Urméză depunerea jurămêntului de către juraţĭ. Se punŭ acusaţilorŭ întrebările generale şi se cetesce actulŭ de acusaţiune, care s'a publicatŭ.

Cestiunea limbei.

Preşedintele adreséză prin d-lŭ tălmaciu către acusaţĭ întrebarea décă voiescŭ sĕ facă vr'o observare din partele.

Traianŭ Popŭ: Domnule Preşedinte! Onoratŭ tribunalŭ cu juraţĭ! Fiind-că voiu sĕ mĕ folosescŭ de dreptulŭ ce mi-lŭ dă legea de a mĕ apĕra în limba mamei mele şi după ce apĕrarea mea în limba română nnmai atuncĭ ar avé înţelesŭ décă ea ar fi şi pricepută de domnii juraţĭ, carĭ suntŭ chiămaţĭ a se pronunţa asupra vinovăţiei acusaţilorŭ, rogŭ pe domnulŭ preşedinte sĕ binevoiéscă a adresa d-lorŭ juraţĭ întrebarea, décă înţelegŭ limba română, căcĭ în casulŭ contrarŭ orĭ-ce apĕrare din parte'mĭ ar fi zadarnică.

Dr. Mureşianu. Domnule Preşedinte! Onorată Curte cu juraţĭ!

Este o lege constituţională unguréscă, pe care se razimă cererea consoţului meu, o lege, despre care actulŭ de acusaţiune ḑice, că este legea fundamentală, prin care se stabilesce starea de dreptŭ publicŭ în statulŭ ungarŭ.

Şi eu, la rêndulŭ meu, mĕ simtŭ nevoitŭ a face declarările mele cu privire la acéstă lege constituţională, deşi eu stau astăḑĭ înaintea D-Vóstrĕ pe banca acusaţilorŭ nu pe temeiulŭ unei legĭ constituţionale, ci pe temeiulŭ unei **patente împĕrătescĭ austriace absolutistice din anulŭ 1852**, — *császári osztrák patens*, cum ḑice actulŭ de acusaţiune— *care spre marea nóstră durere este susţinută încă şi astăḑĭ în Transilvania în potriva nóstra.*

Eu figurezŭ dér astăḑĭ aicĭ — permiteţi-mĭ espresiunea — ca **acusatŭ împĕrătescŭ**, pe când consoţulŭ meu, findŭ trasŭ la rĕspundere pe basa codicelui penalŭ ungurescŭ, figuréză aicĭ ca **acusatŭ regescŭ**. (Mişcare şi ilaritate.)

Este dér, onoraţĭ Domnĭ, starea esceptională din Ardélŭ, care m'a adusŭ adĭ ca acusatŭ înaintea D-Vóstrĕ, stare fórte caracteristică pentru nemulţămirea, care a provocatŭ acestŭ procesŭ de pressă.

Onorata procuratură din Têrgu-Mureşului cu ajutorulŭ acelei patente absolutistice austriace, lăsate pănă adĭ în vigóre, mĕ trage şi pe mine la rĕspundere pentru cuprinsulŭ articulilorŭ împricinaţĭ ca redactorŭ alŭ foii şi nu se mulţămesce cu rĕspunderea autorului acelorŭ articulĭ.

Şi pe când eu sunt tîrîtŭ aicĭ înaintea Curţii cu juraţĭ, câte-va óre departe de Cluşiu, în Oradea-mare de pildă orĭ în Dobriţinŭ, procurorulŭ n'ar mai puté sĕ mĕ tragă la rĕspundere, pentru că în Ţéra unguréscă nu se guvernéză cu legĭ absolutistice austriace, **acolo póte fi trasŭ la rĕspundere numai autorulŭ**, nicĭ-odată însĕ şi redactorulŭ foii. (Sensaţiune.)

Acésta dovedesce, domnilorŭ, că egalitatea de dreptŭ, de care ni-se totŭ vorbesce, nu esistă, şi că **Ardélulŭ este guvernatŭ cu legĭ esceptionale.**

Esistă însĕ şi pentru Ardélŭ şi este în vigóre legea de naţionalitate din 1868, lege fundamentală, cum ḑice actulŭ de acusaţiune.

Acéstă lege ne dă dreptulŭ, nouĕ acusaţilorŭ, de a ne apĕra în limba nóstră maternă.

Ei bine, Domnilorŭ, décă legea ne dă acestŭ dreptŭ de limbă, ea trebue sĕ ne dea şi putinţa de a'lŭ esercita cu efectŭ. Pentru ca apĕrarea nóstră în limba maternă sĕ se pótă face cu acelŭ succesŭ şi cu acea valóre, ce-o pretinde raţiunea legii, care ne dă acestŭ dreptŭ, **este de lipsă înainte de tóte sĕ fimŭ înţeleşĭ de judecătorii noştri.** (Aplause sgomotóse din partea publicului românŭ.)

(*Preşedintele:* Rogŭ pe auditorĭ sĕ se abstină de orĭ-ce manifestare în decursulŭ pertractării.)

Ce preţŭ mai póte avé pentru noi Românii dreptulŭ de limbă, ce este stabilitŭ în legea constituţională ungurescă, art. 44 din 1868, décă limba nóstră nu este înţelésă nicăirĭ de către aceia, carĭ suntŭ chiămaţĭ a judeca asupră-ne şi asupra causelorŭ nóstre de totŭ soiulŭ?

Legea, care a stabilitŭ acestŭ dreptŭ, a trebuitŭ dér sĕ prevédă şi a şi prevĕḑutŭ în paragrafii ei, ca judecătorii sĕ cunóscă limba poporului, şi pracsa contrară ce s'a încuibatŭ de multĭ anĭ încóce a pututŭ sĕ zădărnicéscă esercitarea faptică a dreptului nostru, dér n'a pututŭ sĕ deróge legii, ce este în vigóre.

Şi cu câtŭ mai multŭ nu este de lipsă în casulŭ de faţă, ca judecătorii noştri, juraţii, sĕ cunóscă limba în care se apĕră acusaţii?

Aţĭ auḑitŭ, domnilorŭ, înainte c'unŭ cuartŭ de oră jurămêntulŭ solemnŭ, ce l'au depusŭ domnii juraţĭ, că vorŭ judeca numai şi numai după *imediata impresiune*, ce-o vorŭ primi din cele ce vorŭ aduce înainte acusatorulŭ publicŭ şi acusaţii.*)

Cum îşĭ vorŭ puté dér câştiga domnii juraţĭ convingerea despre vinovăţia, orĭ nevinovăţia nóstră, décă nu ne vorŭ înţelege apĕrarea?

N'am sĕ facŭ nicĭ cea mai mică obiecţiune cu privire la caracterulŭ şi onorabilitatea acestorŭ cetăţenĭ, carĭ au fostŭ chiămaţĭ aicĭ sĕ ne judece, dér sunt informatŭ şi am înţelesŭ în cursulŭ ḑilei de erĭ chiar dela d-lŭ preşedinte, că nu sciu românesce, căcĭ aicĭ în Cluşiu, între Maghiarĭ, limba acésta nu se cultivă. Aşadér pe lângă cea mai mare bunăvoinţă a domnilorŭ juraţĭ, apĕrarea nóstră ar fi şi ar rĕmâné zadarnică, décă nu ne cunoscŭ limba.

Domnule Preşedinte! Onorată curte cu juraţĭ! Vĕ este fórte bine cunoscutŭ, că în ordinaţiunea ministerială, prin care se reguléză procedura înaintea curţii cu juraţĭ pentru delictele de pressă, se stabilesce anume într'unŭ paragrafŭ (§ 49) ca acusaţii sĕ ocupe locŭ deschilinitŭ de auḑitorĭ, şi *faţă în faţă cu juraţii*, cum stămŭ noi acuma. Şi de ce acésta? Pentru-ca, ḑice acea ordinaţiune, juraţii sĕ pótă avé pe acusaţĭ mereu înaintea ochilorŭ lorŭ în totŭ decursulŭ şedinţei aşa, că *nu numai sĕ asculte vorbele şi declarările lorŭ, dér sĕ observe chiar şi feţele şi mimica lorŭ, ca sĕ se convingă ce impresiune au făcutŭ asupra lorŭ doveḑile aduse, décă se simtŭ orĭ nu vinovaţĭ?*

In faţa acestei împrejurărĭ, vĕ întrebŭ, mai póte fi şi numai cea mai mică îndoiélă despre aceea, că juraţii trebue sĕ pricépă şi limba acusaţilorŭ, ca sĕ pótă aduce unŭ verdictŭ dreptŭ? (Aplause).

Eu, Domnilorŭ, nu apĕrŭ aicĭ numai unŭ dreptŭ individualŭ, ci apĕrŭ unŭ principiu şi unŭ postulatŭ de frunte naţionalŭ. Şi cine dintre conaţionalii mei românĭ sĕ fiă chiămatŭ de a lua în apĕrare dreptulŭ limbei române, mai multŭ decâtŭ mine, redactorulŭ şi directorulŭ celei mai vechĭ foi românescĭ, care de 53 de anĭ luptă pentru libertatea şi drepturile poporului românŭ şi pentru binele patriei nóstre iubite, pe care amŭ apĕrat'o în cursulŭ vécurilorŭ trecute cu braţele nóstre şi cu sângele nostru? (Aplause.)

Şi tocmai în calitatea acésta de directorŭ alŭ „Gazetei“ am trebuitŭ sĕ facŭ, Domnilorŭ, cea mai durerósă esperiinţă de unŭ lungŭ şirŭ de anĭ în privinţa dreptului de limbă alŭ poporului românŭ. Din tóte ţinuturile locuite de Românĭ primescŭ ḑilnicŭ informaţiunile cele mai triste despre suferinţele poporului nostru, din causă că i-se calcă acestŭ dreptŭ sfântŭ alŭ sĕu. Ţĕranulŭ românŭ este judecatŭ într'o limbă, pe care nu-o înţelege. Tótă pertractarea decurge în limba maghiară, în urmă i-se aduce sentinţa, dela care atêrnă adeseorĭ bunăstarea, libertatea şi tótă esistenţa lui şi póte sĕ fiă condamnatŭ şi la 20 de anĭ închisóre orĭ chiar la spênḑurătóre, fără ca sĕ fi înţelesŭ pe judecătorii sĕi şi aceştia sĕ'lŭ fi înţelesŭ pe elŭ deadreptulŭ şi cum se cuvine. (Aprobărĭ sgomotóse).

Astfelŭ, Domnilorŭ, astăḑĭ aprópe patru din cincĭ părţĭ ale poporaţiunei Ardealului nu'şĭ mai póte apĕra cu succesŭ averea, libertatea şi viéţa înaintea judecătoriilorŭ din ţéră, pentru că acestea în cele mai multe părţĭ nu-i înţelegŭ de locŭ limba.

Este óre demnă acéstă procedură pentr'unŭ statŭ, care se numĕră între statele civilisate? Asemenĭ stărĭ triste nu se mai află în nicĭ o ţéră din bĕtrâna Europá, nicĭ chiar în ţĕrile absolutistice.

Apĕrândŭ dreptulŭ meu de limbă, îmĭ ridicŭ totodată vocea şi în interesulŭ libertăţii poporului românŭ, care sufere grozavŭ din causă, că nu se respectéză câtuşĭ de puţinŭ acele disposiţiunĭ ale legilorŭ, carĭ favoriséză măcarŭ încâtva desvoltarea şi înaintarea lui.

Domnule Preşedinte, Onorată Curte cu juraţĭ! Étă motivele pentru carĭ mĕ alăturŭ din totŭ sufletulŭ la cererea ce a adresat'o consoţulŭ meu acusatŭ d-lui preşedinte şi pentru carĭ îlŭ rogŭ şi eu din parte'mĭ sĕ întrebe pe domnii juraţĭ *décă sciu séu nu românesce?* Cerŭ acésta pe temeiulŭ articulului de lege 44 din 1868, adecă pe temeiulŭ unei legĭ fundamentale constituţionale. (Aplause prelungite din partea publicului românŭ).

Preşedintele admoniéză repeţitŭ pe auḑitorĭ de a se reţiné dela orĭ-ce manifestaţiune.

Dr. Jeszenszky substitutulŭ de primŭ procurorŭ: Se vede, că acusaţii vorŭ sĕ urmeze aceeaşĭ procedere, ce au probat'o înainte cu doi anĭ aicĭ, când au declaratŭ, că nu se potŭ apĕra, décă juraţii nu sciu românesce. Acésta e vorbă gólă. D-vóstrĕ aveţĭ apĕrătorŭ, care înţelege limba d-vóstrĕ şi este şi tălmaciu, care traduce apĕrarea d-vóstrĕ. Una sĕ nu uite d-nii acusaţĭ, că décă vorŭ tăcé ar dovedi numai, că orĭ nu potŭ sĕ rĕspundă la acusările ce li-se facŭ, orĭ voiescŭ sĕ jóce rolulŭ de martirĭ, ca sĕ pótă spune soţilorŭ lorŭ de principii: étă ne-au condamnatŭ fără ca sĕ ne fi ascultatŭ. Ce privesce cererea lorŭ ca sĕ se întrebe juraţii, décă sciu românesce? eu mĕ opunŭ de a se face o astfelŭ de întrebare. Mĕ opunŭ pentru aceea, pentru-că curtea cu juraţĭ s'a constituitŭ după lege cu concursulŭ dn.-lorŭ, dér mĕ opunŭ mai cu sémă pentru aceea, pentru-că **aicĭ nu e cestiunea, décă juraţii sciu românesce, ci décă acusaţii sciu unguresce, pentru-că limba ma-**

---

*) Jurămêntulŭ ce l'au depusŭ juraţii este de următorulŭ cuprinsŭ:

„Jurŭ pe viulŭ Dumneḑeu, că *voiu urmări cu atenţiune şi conscienţiosŭ totŭ decursulŭ pertractărei*, şi punêndŭ la o parte favorulŭ, frica, ura şi orĭ-ce consideraţiune personală, *voiu judeca numai şi numai după impresiunea ce-o voiu primì din tăria şi motivele acusării şi ale apĕrării, cumpănindŭ şi pe una şi pe alta*, voiu judeca numai după convingerea mea internă, dreptŭ, liberŭ şi cinstitŭ. Aşa sĕ'mĭ ajute Dumneḑeu!“

ghiară este prima limbă a legei. (Eljenurĭ din partea publicului maghiarŭ.) Procedura nóstră circumscrie clarŭ cualificarea juraţilorŭ: nicăirĭ nu se dice, că juraţii trebue sĕ scie şi românesce. Este mai multŭ decâtŭ pretenţiosŭ, décă unŭ bărbatŭ de 43 de anĭ, *cetăţénŭ ungarŭ şi redactorŭ, nu scie unguresce*, ci pretinde, ca *doisprećece bărbaţĭ pentru placulŭ lui sĕ înveţe românesce.* Cere sĕ se respingă cererea acusaţilorŭ.

Dr. Mureşianu cere cuvêntŭ. — *Preşedintele* dice, că nu este la ordine sĕ vorbéscă d-sa. — *Dr. Mureşianu* declară că fiindŭ atacatŭ de cătră d-lŭ procurorŭ, voiesce sĕ-i rĕspundă personalŭ. In cele din urmă preşedintele îi dă cuvêntulŭ:

Dr. A. Mureşianu: D-lŭ procurorŭ vré sĕ ne atribue nouĕ acusaţilorŭ unŭ rolŭ nedemnŭ pentru bărbaţĭ serioşĭ. Contra acésta protestămŭ. Noi ceremŭ sĕ ni-se recunóscă unŭ dreptŭ, acésta amŭ cerut'o şi acum doi anĭ, când ne-amŭ aflatŭ érăşĭ înaintea curţii cu juraţĭ şi acésta o vomŭ pretinde totdéuna. Nu voimŭ graţiă, ci dreptulŭ nostru. Ceea ce a disŭ d-lŭ procurorŭ despre tălmaciu n'are nicĭ unŭ temeiu. Este cu neputinţă unui tălmaciu, fiă omŭ câtŭ de inteligentŭ, ca sĕ redé în traducere ceea ce vorbimŭ noi aşa, cum simţimŭ noi. Nu este vorba aicĭ, décă scimŭ noi acusaţii unguresce orĭ nu, ci este vorba **décă suntemŭ séu nu cetăţenĭ egalŭ îndreptăţiţĭ;** în casulŭ dintêiu **trebue sĕ ni-se recunóscă dreptulŭ de limbă şi judecătorii sĕ ne inţelégă limba.** Ér în ceea-ce privesce cestiunea de limbă, declarŭ, că eu unulŭ ca cetăţénŭ alŭ acestui statŭ mĕ simtŭ fórte liniştitŭ în consciinţa mea, că nu sciu pleda aicĭ unguresce, căcĭ sunt omŭ privatŭ, independentŭ şi n'am nicĭ o îndatorire în privinţa acésta, dér, domnilorŭ, este ruşine şi lucru ne mai auditŭ, **că substitulŭ primului procurorŭ alŭ Ardealului, care este locuitŭ aprópe patru din cincĭ părţĭ de Românĭ, nu scie nicĭ unŭ cuvêntŭ românesce.** (Aplause frenetice. Sgomotŭ mare).

Preşedintele admoniéză ultima-óră pe publicŭ sĕ fiă liniştitŭ, căcĭ în casŭ contrarŭ va face sĕ se deşerteze sala.

Cu privire la cererea acusaţilorŭ în cestiunea limbei, d-lŭ preşedinte face o enunciaţiune de următorulŭ cuprinsŭ:

Preşedintele: Cererea acusaţilorŭ, ca eu sĕ adresezŭ juraţilorŭ întrebarea, *décă sciu séu nu românesce*, nu potŭ sĕ o împlinescŭ, deóre-ce în înţelesulŭ art. 44 din 1868 limba oficială a judecătoriilorŭ este cea maghiară, dér după acéstă lege le este ertatŭ acusaţilorŭ de a se apĕra în limba lorŭ. Acusaţii se potŭ apĕra în trei chipurĭ: mai ântêiu articulii lorŭ au fostŭ cetiţĭ în traducere maghiară, alŭ doilea au apĕrătorŭ, care ca advocatŭ trebue sĕ scie şi sĕ vorbéscă unguresce, şi în fine este tălmaciu judecătorescŭ, care póte tălmăci juraţilorŭ vorbirile lorŭ. Este dér posibilŭ ca juraţii sĕ priméscă o impresiune imediată din apĕrare informându-se de ajunsŭ despre cuprinsulŭ ei. In fine declară, că acusaţii prin aceea, că s'au folositŭ de dreptulŭ de a respinge din parte-le 12 juraţĭ, juriulŭ s'a compusŭ din persóne cunoscute şi recunoscute de acusaţĭ. De aceea nu póte pune întrebarea juraţilorŭ şi nu va discuta mai departe asupra cestiunei. Pentru cualificarea juraţilorŭ nu este de lipsă cunoscinţa altei limbĭ afară de limba statului.

Dr. Mureşianu îşĭ reservéză dreptulŭ de a rĕspunde mai târdiu la acéstă enunciaţiune presidenţială.

*

Apĕrătorulŭ Iosifŭ *Romanŭ* cere apoi sĕ se alăture la actele doveditóre numĕrulŭ din „Budapestes Tagblat" dela 6 Aprilie a. c. cu articululŭ lui Ivor Kaas, care a servit de basă articulului din „Gazetă" nr. 72. Procurorulŭ se opune cererei, ér tribunalulŭ o respinge. Asemenea respinge tribunalulŭ cererea acusaţilorŭ ca sĕ se cetéscă procesele verbale luate înaintea judelui instructorŭ din Braşovŭ.

Se cetescŭ apoi atestatele dela judecătoriă şi dela poliţiă privitóre la acusaţĭ şi preşedintele dă cuvêntulŭ procurorului.

Dr. Jeszenszky, substitutŭ de procurorŭ, în vorbirea sa de acusaţiune se provócă la istoriă. Dice, că numai înţelepciunea, vitejia şi curagiulŭ Ungurului a susţinutŭ şi a apĕratŭ tot-déuna acéstă patriă; Ungurulŭ a fostŭ acela, care a datŭ acestui statŭ constituţiă si încă — dice procurorulŭ — una dintre cele mai liberale constituţii în Europa. De aci vré elŭ sĕ arate, că Ungurulŭ are supremaţia, elŭ este stăpânitorŭ în acéstă ţéră. Şi în privinţa numĕrului Ungurii suntŭ aprópe pe jumĕtate atâţia, câtŭ celelalte 5—6 naţionalităţĭ la olaltă luate, în mâna Ungurului este averea, elŭ are sciinţa; prin urmare Ungurulŭ are dreptŭ de a pretinde, ca acestŭ statŭ împreună cu instituţiunile lui sĕ aibă caracterŭ naţionalŭ, şi încă esclusivŭ naţionalŭ maghiarŭ.

Şi cine cutéză a vătĕma acestŭ dreptŭ şi a dice Ungurului, că este usurpatorŭ? Étă-lŭ, — dice procurorulŭ arătândŭ spre acusatŭ, — acesta este omulŭ, care-şi bate jocŭ de Ungurŭ, dicêndu-i verde'n faţă: Tu eştĭ usurpatorŭ! Mĕ rogŭ, pentru acésta nu lăsaţĭ din mână pe acusaţĭ, ci judecaţi-i!

După-ce îndrugă încă multe alte verdĭ şi uscate — după dicala „laudă-te gură, că écă pumnulŭ!" — procurorulŭ continuă astfeliu:

„Arătaţi-mĭ d-vóstră în lumea civilisată încă *unŭ statŭ naţionalŭ unitarŭ* desvoltatŭ pe base istorice, *care ar da atâtea drepturĭ şi atâta libertate naţionalităţilorŭ străine, carĭ nu vorbescŭ limba statului!* Şi când au fostŭ împedecate în libera esercitare a acestui dreptŭ? Până când acelea au statŭ în serviţiulŭ scopului arătatŭ — nicĭ odată! Şi apoi ar trebuì sĕ sciţĭ, — nu s'a întêmplatŭ de multŭ, căcĭ fiă-cine îşĭ aduce aminte, — că în Agramŭ, tinerĭ croaţĭ au scuipatŭ pe nisce femei maghiare, pentru-că acestea conversau unguresce; în Praga érăşĭ celorŭ ce nu vorbiau în limba cehă în publicŭ li-s'au spartŭ capetele. Astfelŭ se pórtă societatea în vecinătatea nóstră cu cei ce nu vorbescŭ limba lorŭ naţională.

„Şi óre cum se pórtă *statele*?

„Sĕ privimŭ dincolo în vecina Româniă: ce facŭ cei rudiţĭ cu d-vóstrĕ, prin limbă şi rassă, cu neromânii? După datele statistice, acolo înainte de asta cu vre-o 3 decenii, trăiau celŭ puţinŭ 1 milionŭ de Ciangăi. Şi óre adĭ câţĭ suntŭ? Abia 30,000. Unde suntŭ, unde a dispărutŭ acestŭ poporŭ? S'au românisatŭ, i-a mistuitŭ statulŭ naţionalŭ românŭ; da, findcă pe când Societatea St. Ladislau, voindŭ sĕ mântuéscă pe Ciangăi şi limba lorŭ maternă, li-a recomandatŭ gratuitŭ învĕţătorĭ ungurĭ: statulŭ românŭ a respinsŭ recomandaţia numitei societăţĭ cu motivarea, că efectuirea unităţii naţionale opresce, ca în şcólele din România sĕ se înveţe şi în altă limbă decâtŭ esclusivŭ în cea românéscă. — Şi legislaţiunea României veghiéză şi asupra formelorŭ esterne ale unităţii limbei: findcă aruncă 50% contribuţiune asupra industriaşilorŭ, séu comercianţilorŭ, carĭ arŭ voi sĕ-şĭ pună firma cu inscripţiune într'o limbă străină de cea română".

„De bună sémă îmĭ veţĭ con ede bucurosŭ sĕ nu vĕ spunŭ, că în Posen, unde preotulŭ, fiindcă a sĕvîrşitŭ serviciul funebru în limba polonă, a fostŭ dusŭ îmbrăcatŭ cu ornatele bisericescĭ de-a dreptulŭ în puşcăriă; se vĕ vorbescŭ de Prusia, unde proprietarulŭ polonŭ póte fi despoiatŭ de averea sa ereditá dela strĕbunii sĕi, séu despre Rusia, pe care o forméză 39 de rasse, între carĭ şi Românii din Basarabia."

După acestea procurorulŭ, abătându-se cu totulŭ dela obiectŭ, atacă vehementŭ pe toţĭ Românii din acéstă ţéră, carĭ folosescŭ „drepturile primite dela Maghiarĭ" ca arme de atacŭ în contra unităţii politice a statului. Face împutărĭ pressei naţionale române, şi mai alesŭ „Gazetei Transilvaniei", despre care a disŭ, că agită mereu, şi pe fiă-care pagină, de 58 de anĭ de când esistă, în contra statului şi a naţionalităţii maghiare, compromitândŭ prin acestea libertatea pressei. Apoi continuă astfelŭ:

„Totŭ pentru unŭ astfelŭ de scopŭ contrarŭ naţiunei şi statului s'a folositŭ şi se folosesce o altă libertate dată bisericei gr. or., înţelegŭ *autonomia bisericéscă*, care până în timpurile din urmă a statŭ sub suprema autoritate a patriarchului sêrbescŭ. Plângerile făcute pentru apĕsările, ce vi-le-au făcutŭ coreligionarii D-Vóstrĕ Sêrbĭ însĕ, au fostŭ ascultate de acea „minoritate", care după D-Vóstrĕ e tirană, vi le-a apreţiatŭ cu bunăvoinţă şi a datŭ independenţa totală bisericei din Ardélŭ faţă cu influenţa sêrbéscă, şi acésta nu, după cum susţineţĭ D-Vóstrĕ, cu scopŭ de a vĕ apĕsa în desvoltarea spirituală, morală şi naţională, ci a făcut'o în credinţă, că drepturile autonomiei bisericescĭ *dăruite* se vorŭ folosi totŭ aşa de cinstitŭ, precum au fostŭ date, că adecă libertăţile bisericelorŭ vorŭ întări şi mai multŭ sentimentulŭ de alipire faţă cu patria maghiară. Dér ce amŭ esperiatŭ? Incă ne este tuturora în viuă memoriă, *cum s'a folositŭ autonomia bisericéscă* în loculŭ celŭ mai sfântŭ, *înaintea tronului, întru acusarea directă a naţiunei maghiare.* Acésta s'a întêmplatŭ în trecutulŭ celŭ mai apropiatŭ. Şi pentru ce se folosesce ea (autonomia bisericéscă) astădĭ, tocmai în urma agitaţiunei deosebite a diarului d-vóstrĕ „Gazeta Transilvaniei"? O folosiţĭ pentru împedecarea efectuirei unei dorinţe fierbinte a naţiunei maghiare şi adecă o folosiţĭ cu astfelŭ de mijlóce, încâtŭ pentru liniştirea valurilorŭ rĕsculate *a fostŭ nevoitŭ sĕ păşéscă la mijlocŭ chiar patrioticulŭ capŭ bisericescŭ*, ca sĕ atragă atenţiunea autorităţilorŭ bisericescĭ sĕ nu degradeze biserica până la rolulŭ de scenă a agitaţiunilorŭ nepatriotice şi contrare statului şi naţiunei..."

In urmă dice procurorulŭ către juraţĭ, sĕ bage de sémă, că acusatulŭ în articulii încriminaţĭ desparte naţiunea politică maghiară în două părţĭ: pe cei ce nu suntŭ Ungurĭ 'i pune într'o parte şi dice, că suntŭ apăsaţĭ şi despoiaţĭ de drepturĭ, ér despre Ungurĭ dice, că ei sub masca unei libertăţĭ false ţinŭ în lanţurĭ pe naţionalităţĭ, poruncescŭ asupra lorŭ şi-i împedecă în desvoltarea lorŭ morală, spirituală, politică şi naţională.

Nu este acésta agitaţiă? „Eu aşĭ vătĕma rĕu încrederea pusă în patriotismulŭ D-Vóstrĕ" — dice mai departe procurorulŭ — „décă chiar şi numai pentru unŭ momentŭ aşĭ cuteza a mĕ îndoì, că şi inimele D-Vóstrĕ simtŭ vătĕmarea cea grea, care pentru învinuirea aruncată în faţa naţiunei pretinde satisfacţiune", ér discursulŭ şi-lŭ încheiă cu următórele cuvinte la adresa juraţilorŭ:

„D-Vóstrĕ veţĭ declara înaintea lui Dumnedeu şi a ómenilorŭ, că pentru cele cuprinse în articululŭ încriminatŭ este vinovatŭ atâtŭ autorulŭ articulului, câtŭ şi redactorulŭ diarului."

*

După ce a vorbitŭ procurorulŭ, preşedintele provócă pe d-lŭ tălmaciu ca sĕ tălmăcéscă în limba română discursulŭ d-lui procurorŭ. D-lŭ *Mureşianu* rógă pe tribunalŭ sĕ dispenseze pe d-lŭ tălmaciu de a mai tălmăci, căcĭ procurorulŭ a vorbitŭ două óre întregĭ cu focŭ şi fórte iute şi de aceea îi va fi imposibilŭ d-lui tălmaciu de a tălmăci acestŭ discursŭ aşa cum s'ar cere, ca acusaţii sĕ se pótă apĕra în contra lui, căcĭ chiar stenografŭ sĕ fiă n'ar puté face acésta. La întrebarea înoită ce li-s'a pusŭ acusaţilorŭ, décă renunţă necondiţionatŭ la tălmăcirea vorbirei procurorului acusaţii rĕspundŭ **că** renunţă.

Érăşĭ cestiunea limbei.

Preşedintele întrébă apoi prin tălmaciu pe acusaţĭ, décă voiescŭ sĕ se apere?

Traianŭ Popŭ: Cedezŭ cuvêntulŭ D-lui Dr. Mureşianu şi'mĭ reservŭ a vorbi după d-sa. (Strigăte din tóte părţile: „nem lehet, sorba kell menni" — nu se se póte, trebue sĕ mérgă pe rêndŭ.)

Preşedintele declară, că trebue sĕ vorbéscă mai ântêiu acusatulŭ Popŭ:

Traianŭ Popŭ: Domnule preşedinte! Onorată curte cu juraţĭ! După ce nu s'a constatatŭ, décă Domnii juraţĭ sciu românesce orĭ nu, şi fiindcă aceştia numai aşa potŭ primì o imediată impresiune din apĕrarea mea, décă mĕ vorŭ înţelege, mĕ vĕdŭ cu durere nevoitŭ a renunţa la apĕrare, décă nu mĕ potŭ folosi cu succesŭ de limba mamei mele. O facŭ acésta cu atâtŭ mai vêrtosŭ, cu câtŭ nu voiescŭ nicĭ decum ca pentru persóna mea sĕ jertfescŭ şi sĕ calcŭ în picióre unŭ principiu de viéţă naţională. Va sĕ dică renunţŭ la apĕrare şi din punctŭ de vedere principiarŭ.

Dr. A. Mureşianu: Aţĭ binevoitŭ, d-le Preşedinte a accentua înainte de pausă, că onoratulŭ tribunalŭ nu póte da locŭ cererei nóstre ca sĕ se întrebe juraţii décă sciu românesce orĭ ba, din motivulŭ, că am avé aicĭ destule mijlóce de apĕrare, pentru-că mai întâi articolii împricinaţĭ s'a cetitŭ de notarŭ în traducere maghiară autentică, apoi avemŭ apĕrătorŭ, care ne póte apĕra în limba maghiară, şi în fine avemŭ tălmaciu, care ne tălmăcesce nouĕ ceea-ce va dice procurorulŭ, ér juraţilorŭ ceea ce vomŭ vorbi noi spre apĕrarea nóstră.

La fiesce-care din aceste pretinse mijlóce de apĕrare permiteţi'mĭ sĕ vĕ rĕspundŭ în specialŭ.

Dice d-lŭ preşedinte, că s'au cetitŭ în traducere autentică articulii împricinaţĭ? Observŭ, că o traducere, nicĭ măcarŭ sĕ fi ieşitŭ aceea dela Academia de sciinţe din Pesta, orĭ dela Academia din Parisŭ nu póte reda aceea, ce conţine originalulŭ cu aceeaşĭ însemnătate şi cu acelŭ efectŭ. Celŭ ce vré sĕ cunóscă adevĕrata importanţă a unei scrierĭ, o cetesce în originalŭ, nu în traducere. Copia e numai o slabă fotografiă a tabloului originalŭ.

Constatŭ, că traducerea articulilorŭ împricinaţĭ, cum apare ea din actulŭ de acusaţiune este în multe puncte defectuósă şi nu redă ceea ce esprimă originalulŭ. Dér cumcă cu traducerea nu putemŭ ajunge la nicĭ unŭ resultatŭ, nĭ-a dovedit'o însuşĭ d-lŭ procurorŭ Dr. Jeszenszky, care punêndu-se în oposiţiune chiar şi cu traducerea tălmaciului judecătorescŭ, care a luat'o de basă şi primulŭ procurorŭ în actulŭ de acusaţiune, a susţinutŭ aci în discursulŭ sĕu, că cuvêntulŭ „Maghiariă", ce s'a întrebuinţatŭ în nr. 40 alŭ „Gazetei", este sinonimŭ cu „Ungaria" şi că nu are înţelesŭ geneticŭ, nu însémnă „Magyarság állama" (statulŭ Maghiarilorŭ) cum l'a tradusŭ tălmaciulŭ.

Domnilorŭ! Alta înţelegemŭ noi Românii sub „Ungaria" şi cu totulŭ alta sub „Maghiaria". — Ungaria (Hungaria, Ungarn, Hongrie ş. a.) este unŭ conceptŭ politicŭ, care corĕspunde firei şi compunerei acestui statŭ, pe când „Maghiaria" este unŭ conceptŭ de rassă, unŭ visŭ alŭ şoviniştilorŭ, carĭ vorŭ sĕ rĕstórne basele firescĭ, pe care s'a alcătuitŭ acestŭ statŭ şi vorŭ sĕ-lŭ declare numai de proprietate a rassei maghiare.

Limba maghiară nu are decâtŭ unŭ cuvêntŭ pentru a esprima conceptulŭ politicŭ şi naţionalitatea genetică: „magyar" şi „Magyarország". Étă dér conflictulŭ ce'lŭ póte produce traducerea, unŭ conflictŭ, pe care d-lŭ Dr. Jeszenszky îlŭ înăspresce prin aceea, că contestă aicĭ chiar şi esactitatea traducerei autorisate a tribunalului, pe basa căreia ni s'a făcutŭ procesŭ. D-lŭ Dr Jeszenszky póte însĕ sĕ strîge câtŭ va voi, că „Maghiaria" şi „Ungaria" e totŭ una, *sĕ scie*

însĕ, că cu cuvintele lui frumóse şi pline de emfasă nu va puté şterge nicîodată de pe faţa acestui pămêntŭ naţionalităţile, carî trăescŭ pe elŭ. (Aplause prelungite.)

Mai ḑise d-lŭ preşedinte că avemŭ apĕrătorŭ. Sciţî domnilorŭ, că legea nu ne silesce sĕ avemŭ apĕrătorŭ. Décă totuşî amŭ adusŭ cu noi unŭ apĕrătorŭ nu l'amŭ adusŭ sĕ ne apere în fondŭ, căcî numai noi scimŭ de ce amŭ scrisŭ şi amŭ lucratŭ aşa şi nu altfelŭ, numai noi putemŭ sĕ arătămŭ adevĕratele motive şi intenţiunî de carî amŭ fostŭ conduşî, ci l'amŭ adusŭ pentru formele legale, pentru ca sĕ veghieze asupra esecutărei legii, dér l'amŭ adusŭ cu noi şi pentru aceea, pentru-că deja în rêndulŭ trecutŭ amŭ făcutŭ trista esperienţă, că aicî nu suntemŭ înţeleşî în limba nóstră; şi fiind-că se tractéză aicî de o cestiune principiară atâtŭ de însemnată pentru raporturile dintre naţionalităţile acestei ţĕrî, amŭ voitŭ, ca décă noi nu ne putemŭ apĕra, sĕ arate celŭ puţinŭ advocatulŭ nostru acestorŭ domnî juraţî din Cluşiu, că suntemŭ cetăţenî leali, carî pretindŭ numai sfântulŭ lorŭ dreptŭ, sĕ nu se depărteze juraţii de aicî cu acea ideiă, că noi amŭ fi aşa de negrii, precum ne-a zugrăvitŭ înaintea d-lorŭ d-lŭ procurorŭ Dr. Jeszenszky.

Dér, Domnilorŭ, legea ne dă voia sĕ luămŭ ca apĕrătorŭ şi unŭ neadvocatŭ. Puteamŭ sĕ aducemŭ cu noi şi unŭ ţĕranŭ românŭ trecutŭ de 24 de anî de pildă din comitatulŭ Huniădórei şi sunt sigurŭ că acesta ar fi pututŭ spune d-lui procurorŭ, care trăiesce la oraşŭ şi nu cunósce nicî limba nicî nĕcazurile poporului, i-ar fi pututŭ spune ce sufere acestŭ bravŭ poporŭ şi ce îi amăresce inima atâtŭ de cumplitŭ. (Aplause prelungite. Sgomotŭ. Preşedintele ameninţă érăşî cu deşertarea salei).

In fine ne spuse d-la preşedinte că avemŭ tălmaciu. Vĕ întrebŭ, domnilorŭ, are înţelesŭ şi póte sĕ esiste juriulŭ cu tălmaciu pe lângă libertatea pressei? Nu vedeţî şi nu sêmţiţî anomalia? Unde, în ce statŭ mai vedeţî apariţiunea straniă ca judecătorii şi juriulŭ sĕ asculte pe acusaţî numai prin tălmaciu? Vorbescŭ de ţĕrile cu poporaţiune numerósă de diferite limbî, căcî cu totulŭ alta este décă aicî s'ar rĕtăci odată unŭ nihilistŭ şi-ar publica vr'o fóiă volantă, pentru care ar fi trasŭ la rĕspundere înaintea juriului. Şi pe acestŭ străinŭ, domnilorŭ, totŭ numai prin tălmaciu l'aţî judeca!

Dér óre sĕ nu fiă o deosebire între noi şi între străinî? Unŭ poporŭ, care numĕră milióne de suflete şi face parte constitutivă din poporaţiunea statului sĕ fiă óre tractatŭ pe acelaşŭ piciorŭ ca unŭ străinŭ fugitŭ aicî? Este acésta dreptate, este acésta libertate, este acésta egala îndreptăţire, de care vorbesce „legea fundamentală“ din 1868?

Tălmaciulŭ de ar fi şi stenografŭ, şi de ar fi şi doi deodată în funcţiune, nu va puté sĕ redé nicî-odată cuvintele acusaţilorŭ şi înţelesulŭ lorŭ aşa, ca juraţii sĕ se pótă convinge de puterea şi de deplina însemnătate a argumentelorŭ ce le aducŭ în apĕrarea lorŭ.

Şi apoi, Domnilorŭ, la o pertractare înaintea juriului atêrnă fórte multŭ dela intonarea cuvintelorŭ. Cum va puté unŭ tălmaciu sĕ reproducă tonulŭ şi sentimentele acusaţilorŭ?

Cu tălmaciu, d-lorŭ, e imposibilă apĕrarea înaintea juriului. Numai atuncî ar avé înţelesŭ instituţiunea juriului aicî, décă la compunerea juriilorŭ s'ar avé în vedere limba acusaţilorŭ. Acésta ar corĕspunde şi cerinţelorŭ legii desŭ amintite din 1868 şi dreptăţii.

A mai adusŭ înainte d-lŭ preşedinte, că prin aceea, că ne-amŭ folositŭ de dreptulŭ de recusare la constituirea juriului amŭ acceptatŭ pe juraţii presenţî şi nu mai putemŭ sĕ ne plângemŭ că nu cunoscŭ limba. Mĕ rogŭ de iertare, d-le preşedinte, de aicî nu urméză că amŭ primitŭ pe juraţî şi în cestiunea limbei. Calificaţiunea juraţilorŭ o stabilesce numai o ordinaţiune ministerială, dér acésta ordinaţiune nu póte rĕsturna legea. Indatorirea judecătorilorŭ de a cunósce limba părţilorŭ este multŭ mai pre susŭ decâtŭ ca sĕ fiă regulată printr'o ordinaţiune ministerială. Ea trebue sĕ se înţelégă de sine după lege şi nu póte fi obiectŭ de tocmélă la pertractare.

D-lŭ ministru de justiţiă Szilagyi a ḑisŭ că va stărui pentru ca statulŭ sĕ fiă unŭ statŭ de dreptŭ şi toţî sĕ se bucure de libertate aşi de egalitate. De ce déră nu a luatŭ d-lŭ ministru şi pănă acuma mĕsurî ca noi ḑiariştii românî fiindŭ traşî înaintea judecăţii, sĕ fimŭ înţeleşî de juraţî şi sĕ nu ne sbuciumămŭ înzadarŭ cum ne sbuciumămŭ atâtŭ noi, câtŭ şi d-vóstrĕ adî aicî, unde amŭ fostŭ citaţî cu atâta inteţire şi aduşî pe o căldură aşa de mare şi nesuferită, ca sĕ nu fimŭ înţeleşi. (Aplause din partea Românilorŭ).

Domnule Preşedinte! Trebue sĕ ne înţelegemŭ de ce suntemŭ noi adî aicî şi cu ce gândŭ amŭ venitŭ aicî. Noi nu amŭ venitŭ aicî cu gândulŭ ca sĕ ne apĕrămŭ pielea nóstră, ci ca sĕ apĕrămŭ unŭ principiu. Ar fi dér o mare greşélă décă ne-amŭ depărta de aicî nelămuriţî.

Este vorba aicî, décă noi suntemŭ cetăţenî egalŭ îndreptăţiţî cum ne numesce legea, orî că suntemŭ consideraţî numai ca străinî, cum ne numia mai deunăḑî o fóiă a guvernului?

De aceea datorŭ sunt sĕ'mî ridicŭ vocea în contra unei pracse şi procedurî, care este şi ilegală şi nedréptă. Sĕ o scie toţî, că noi nu voimŭ sĕ fimŭ tractaţî ca străinî în acéstă ţéră, că iubimŭ patria nóstră, cum o iubescŭ şi conlocuitorii noştri ungurî şi că aicî pe acestŭ pămêntŭ ne susţiuemŭ cu tótă tăria inimei drepturile nóstre.

Voimŭ sĕ fimŭ tractaţî în acestŭ statŭ ca cetăţenî egalŭ îndreptăţiţî de faptŭ şi nu numai pe hârtiă şi voimŭ sĕ ne bucurămŭ şi noi de aceeaşî libertate de care se bucură ceilalţî cetăţenî.

După tóte acestea, rogŭ pe d-lŭ preşedinte şi pe onor. tribunalŭ ca sĕ ia la cunoscinţă, că cu cea mai mare părere de rĕu mĕ vĕdŭ silitŭ a renunţa de a mĕ apĕra aicî, ér tot-odată rogŭ ca sĕ se constateze la protocolŭ, că au fostŭ aicî aḑî doi acusaţî, carî neputêndŭ fi înţeleşî, nu s'au pututŭ apĕra în în limba lorŭ maternă. (Aplause prelungite şi sgomotóse.)

Preşedintele: Cererea d-lui acusatŭ şi aşa se împlinesce, căcî notarulŭ ia la protocolŭ întregŭ decursulŭ pertractărei.

Rogŭ acum pe d-lŭ apĕrătorŭ sĕ desvólte pledoaria sa:

Iosifŭ Romanŭ, apĕrătorulŭ, la începutulŭ discursului sĕu de apĕrare câteva rĕspunsurî fórte potrivite şi nimicitóre pentru d-lŭ substitutŭ de procurorŭ, rĕsturnândŭ aserţiunile prin care acesta a înfăţişatŭ naţiunea română în colorî întunecóse. Faţă cu aserţiunea procurorului, că naţiunea română s'a aliatŭ (la 1848) cu duşmanii patriei, d-lŭ Romanŭ a réspunsŭ, că atuncî, când naţiunea sĕcuiascĕ s'a datŭ pe partea lui Mihaiu-Vodă şi a tăiatŭ capulŭ lui Bathori: óre acésta ce a fost? Mĕ rog, d-le procurorŭ, rĕspundeţi-mî la acésta. Dér când staturile şi ordinile Ardélului s'au împărţitŭ într'unŭ timpŭ în douĕ părţî: una a chiămatŭ în ţéră pe Turcî, alta pe împĕratulŭ Rudolfŭ, ce a fostŭ? Şi pentru acésta nicî-odată nu se póte acusa întréga naţiune.

După acestea, d-lŭ apĕrătorŭ Romanŭ continuă:

Pentru ca Onor. curte cu juraţî sĕ'şî pótă câştiga o convingere internă, că s'a comisŭ delictŭ în cestiunea de faţă, trebue neapĕratŭ sĕ cumpănéscă tóte acele împrejurărî, din carî a provenitŭ delictulŭ şi în urma cărora s'a comisŭ faptulŭ, care servesce de basă a acusaţiunei.

Din incidentulŭ, că sigilulŭ unei fabrice de zaharŭ s'a făcutŭ cu inscripţiune germană, foile „Kolozsvar“ şi „Magyarsag“ atacă dreptulŭ de a se folosi de diferite limbî — care dreptŭ este în usŭ în patria nóstră şi chiar şi prin lege este garantatŭ — purceḑêndŭ din ideia, că pămêntulŭ pe care este fabrica e maghiarŭ, aşa déră „nix dajcs“, învĕţaţî şi scrieţî numai ungaresce.

Că ce folosŭ aduce patriei şi convieţuirei pacînice a cetăţenilorŭ o asemenea provocare ḑiaristică, eu acésta On. curte cu juraţî, nu voiu s'o comentezŭ; trebue însĕ sĕ recunóscemŭ, că décă foile maghiare s'au simţitŭ îndreptăţite a aduce în discusiune, în numele pămêntului patriei, cestiunea de limbă şi a atăca egala îndreptăţire, cine ar puté nega ḑiarelorŭ altorŭ naţionalităţî dreptulŭ de s rĕspunde la acestea?

„Gaz. Trans.“ în numĕrulŭ sĕu 40 din a. c. a şi rĕspunsŭ la acésta, care rĕspunsŭ, décă nu s'ar fi făcutŭ provocarea, nicî-odată n'ar fi vĕḑutŭ lumina, ḑilei. Notiţa din acestŭ numĕrŭ a fostŭ numai o simplă polemiă ḑiaristică.

Trecêndŭ la cuprinsulŭ şi înţelesulŭ notiţei din Nr. 40, apĕrătorulŭ continuă:

Neînţelegerea, pe care se întemeiază acusaţiunea, isvoresce din înţelesulŭ geneticŭ sĕu de rassa şi din înţelesulŭ politicŭ tot-odată alŭ cuvêntului *„magyar.“*

Nu numai noi Românii, ci şi celelalte naţionalităţî facŭ deosebire între „Hungarus“, care semnifică pe individulŭ politicŭ, şi între „Maghiarŭ“, care semnifică pe individŭ după rassă şi naţionalitate. Când aşa-déră autorulŭ notiţei ḑice, că „pămêntulŭ acesta nu e maghiarŭ“, elŭ n'o ḑice acésta în înţelesŭ politicŭ, ci în înţelesŭ geneticŭ de rassă, şi sub *Maghiariă* sĕu *Magyarsági állam*“ n'a înţelesŭ pe Ungaria politică, ci a înţelesŭ o Ungariă de rassă.

A ḑice şi a susţiné acésta, nu numai pe basa datelorŭ esistente, pe basa esistenţei diferitelorŭ naţionalităţî, ci chiar şi după definirea legei (§ 1 alŭ legei de uniune şi întroducerea legei de naţionalitate din 1868) nu este nicî crimă, nicî delictŭ.

Prin urmare când autorulŭ notiţei a ḑisŭ, că pămêntulŭ şi statulŭ acesta nu este numai statulŭ Maghiarilorŭ, séu alŭ naţionalităţii de rassă, ci alŭ tuturorŭ naţionalităţilorŭ, elŭ n'a făcutŭ alta, decâtŭ a datŭ espresiune conceptului legalŭ.

Ce privesce cuvêntulŭ *„usurpatorŭ“* (bitorló) apĕrătorulŭ ḑise, că acela nu s'a ḑisŭ, nicî nu se referesce nicî la locuitorii geneticî maghiarî, nicî la naţiunea politică ungară, ci se referă la domnii din Cluşiu amintiţî în notiţă, ca unii carî în foile unguresci propagă doctrina, că pămêntulŭ acesta este esclusivŭ maghiarŭ şi că „nics dajcs;“ ér domnii aceia, carî voiescŭ sĕ sugrume şi nimicéscă dreptulŭ naţionalităţilorŭ de a se folosi de limba lorŭ propriă, în adevĕrŭ merită sĕ fiă gratificaţî cu epitetulŭ de usurpatorî.

Acesta fiindŭ adevĕratulŭ înţelesŭ alŭ cuprinsului notiţei încriminate, sperŭ, ca am doveditŭ, că în acea notiţă nu se cuprinde aţîţare la ură în contra naţionalităţii maghiare, pentru-că naţiunea maghiară ca atare nicî n'a fostŭ amintită în acea notiţă.

Afară de acésta, notiţa numită n'a pututŭ avé altă intenţiune, decâtŭ a rĕspunde la provocările nemotivate ale foilorŭ „Kolozsvár“ şi „Magyarság“. La o lovitură dată prin ḑiarŭ, s'a rĕspunsŭ érăşî prin ḑiarŭ. Notiţa nu conţine agitaţiune, după cum susţine On. forŭ de acusaţiune, nicî provocare de natură a aţîţa directŭ la comiterea crimei séu delictului. Către nimenî nu se adreséză provocarea ca „sĕ faceţî, orî sĕ facemŭ céstă séu ceea“, din care provocare s'ar nasce crima, séu delictulŭ. Scirea ḑilei e numai de natură negativă şi nu este adresată naţionalităţii maghiare, ci ḑiariştilorŭ provocatorî, pentru a cărorŭ fapte naţionalitatea maghiară nu póte lua nicî-odată asupraşî solidaritatea şi nicî nu se póte identifica cu conceptele lorŭ politice. O astfelŭ de negaţiune gólă nu póte servi nicî-odată ca basă pentru delictulŭ de agitare la ură în contra unei naţionalităţî.

(După o pausă de câteva minute, apĕrătorulŭ continuă:)

Mĕ întorcŭ la partea a doua a acusaţiunei, care se baséză pe cuprinsulŭ articulului publicatŭ în Nr. 72 alŭ „Gaz. Trans.“

Articululŭ acesta nu e altceva decâtŭ o reproducere a cuvintelorŭ şi mersului ideilorŭ din unŭ articulŭ alŭ br. Ivor Kaas publicatŭ în Nr. dela 6 Aprilie alŭ fóiei „B. Tagblatt“, şi o aplicare a acestorŭ idei la situaţiunea Românilorŭ.

Articululŭ acesta nu se referesce nicî la naţionalitatea genetică maghiară, nicî la naţionalitatea politică ungară, ci la o partidă domnitóre, la ómenii partidei dela putere. Acéstă partidă nu se póte identifica nicî cu naţionalitatea genetică maghiară, nicî cu naţiunea politică ungară. Şi în acestŭ înţelesŭ vorbesce şi „Gaz. Trans.“ când ḑice, că sub o „minoritate“ nu înţelege rassa maghiară, ci înţelege acea partidă privilegiată, care are în mână puterea.

Sub cuvêntulŭ „privilegiatŭ“ nu se înţelege, decâtŭ numai o partidă.

Ce se atinge de casurile aduse relative la ne 'ndreptăţirile, ce li-se facŭ naţionalităţilorŭ, tóte aceste ne 'ndreptăţirî nu suntŭ de-a se atribui naţiunei maghiare, ci acelei partide politice, care s'a alcătuitŭ din naţiunea maghiară.

Orî şi cum însĕ s'arŭ înţelege acestŭ conceptŭ, întrebŭ, că unde se cuprinde în acestŭ articulŭ vre-unŭ delictŭ, crimă, séu vre-o provocare directă, prevĕḑute în § 172, pentru-că conceptulŭ „privilegiatŭ“ nu s'a ḑisŭ la adresa naţiunei maghiare, ci la adresa unui partidŭ, şi eu credŭ, că totŭ-déuna a fostŭ şi este liberă emularea între partide.

Inainte de-a ne întórce la conclusiune, fiă-mî iertatŭ a reflecta la câteva casurî provocate de on. forŭ de acusaţiune.

S'a ḑisŭ adecă, că în Agramŭ studenţî croaţî au scuipatŭ pe o Unguróică pe stradă, fiind-că acésta nu vorbia limba lorŭ naţională. Ei, dér acésta s'a întêmplatŭ şi în Cluşiu cu o femeiă română. Nu faceţî dér din acésta cestiune naţională.

(Sgomotŭ din partea publicului maghiarŭ.)

Dr. Jezsenszky procurorulŭ, întrerupêndŭ pe apĕrătorŭ strigă, că susţine lucrurî, ce nu s'au întêmplatŭ.

Iosifŭ Romanŭ apĕrătorŭ, rĕspunde, că faptulŭ s'a petrecutŭ şi e adevĕratŭ.

Protestéză în contra întreruperei procurorului şi rógă pe d-lŭ preşedinte sĕ-i spună, că d-sa nu are aicî mai multŭ dreptŭ decâtŭ dênsulŭ, ca apĕrătorŭ!

Apoi continuă aşa: Ḑiarul „Kolozsvár“ într'unulŭ din numerii sĕi trecuţî a ḑisŭ, că aicî în ţéra acésta, *cuvêntulŭ Românŭ este deja identicŭ cu tradarea.* Şi ce credeţî, amŭ luat'o noi acésta astfeliu, ca şi cum nî-ar fi ḑis'o întréga naţiune maghiară şi nu numai unŭ ḑiarŭ? Vedeţî dér, on. forŭ de acusaţiune, că noi nu facemŭ cestiune naţională din astfelŭ de lucrurî.

După-ce am doveditŭ, că nicî notiţa din Nr. 40, nicî articululŭ de fondŭ din Nr. 172 nu cuprindŭ lucrurî, carî în înţelesulŭ strînsŭ alŭ cuvêntului arŭ puté servi de basă unui delictŭ séu crimă, deórece nu s'a ţintitŭ nicî într'unulŭ, nicî într'altulŭ din numiţii articulî la vătĕmarea naţiunei maghiare, ci aceia au fostŭ scrişî la adresa numai a unei partide, îmî iau voiă a ruga pe on. juraţî şi on. tribunalŭ sĕ achite pe autorulŭ articulilorŭ d-lŭ Traianŭ Popŭ, care a luatŭ asupra s'a rĕspunderea.

Ce privesce acusarea ridicată în contra redactorului Dr. Mureşianu, acésta se baséză pe § 34 alŭ patentei austriace, care patentă stă afară de cadrulŭ legilorŭ constituţionale.

D-lŭ redactorŭ Mureşianu însĕ a de_

clarată cu prilegiulŭ investigaţiei în Braşovŭ, că atuncĭ, când a apărutŭ notiţa din nr. 40 alŭ fóiei în rubrica „Scirile ḑilei“, era dusŭ din oraşŭ, ér când s'a publicatŭ articululŭ de fondŭ din nr. 72 alŭ „Gazetei“, dênsulŭ era dusŭ la Budapesta, prin urmare nicĭ într'unŭ casŭ nu şi-a putută esercita dreptulŭ de supraveghiare.

Originea patentei este a se căuta în an. 1852, în epoca lui Back-Seldniczky, când ţéra nóstră sta sub guvernŭ absolutisticŭ. Patenta acésta s'a creatŭ de către ómenii dela putere din Austria unitară, pentru ca să se înăbuşéscă prin ea aspiraţiunile independente la constituţiune şi libertate, întroducêndu-se censura.

Eu nu credŭ, că onoraţiĭ domnĭ juraţĭ şi on. tribunalŭ va lua de îndreptarŭ o astfelŭ de patentă, deórece cu tóte, că este în vigóre, ea nu posede acea putere morală, prin care să facă să se impretinéscă cu ea unŭ omŭ constituţional. Dér patenta acésta nu póte avé la noi nicĭ valóre practică, fiindcă ea se referesce la **era censurei**, când trebuia să fiă insinuate productele pressei înainte séu după apariţiunea lorŭ. La noi însĕ nu esistă censura.

Pe basa acestora şi fiind-că Dr. Mureşianu nu se póte acusa, ca părtaşŭ la delictŭ, rogŭ pe on. curte cu juraţĭ să-lŭ achite şi pe dênsulŭ de sub pedépsă şi urmările aceleia.

Ómenii presentului, când aduc o judecată în tot casul trebue să cumpănéscă fórte bine, ca prin judecata adusă să nu facă destulŭ numai amiciloŭ conceptelorŭ moderne, ci şi sentimentului publicŭ alŭ totalităţiĭ; trebue să ţină sémă mai alesŭ de aceea, că judecata lorŭ va trece în timpurĭ totŭ mai luminate, şi că tocmai aşa vorŭ fi apreţiate judecăţile aduse pe basa antipatiilorŭ şi patimilorŭ naţionale, cum au fostŭ apreţiate judecăţile ce le-a născutŭ fanatismulŭ religiosŭ. Trebue să judece juraţiĭ, că óre nu stau sub influinţa ideilorŭ de predilecţiune, că nu suntŭ dênşiĭ óre preocupaţĭ şi plinĭ de antipatiă în contra acelora, carĭ după credinţa lorŭ suntŭ contrarii acestorŭ idei? Fiind-că convingerea omului simplu, ca şi a judecătorului, se baséză tot-déuna pe însuşĭ conceptulŭ săŭ.

D-Vóstră, d-lorŭ, veţĭ judeca astăḑĭ asupra a doi concetăţenĭ ai d-vóstră. Dér aicĭ mai e vorba şi de o cestiune principiară.

Spiritulŭ lui Matia celŭ dreptŭ, care s'a născutŭ între ḑidurile acestui oraşŭ, să plutéscă înaintea ochilorŭ D-Vóstră atuncĭ când veţĭ aduce judecata. (Aplause sgomotóse şi prelungite din partea publicului română. Preşedintele dă o nouă admoniţiune auḑitorilorŭ.)

Urméză *replica* procurorului *Dr. Jeszensky*, care se finesce cu următórea apostrofare:

„Décă aţĭ achita pe celŭ dintâiu acusatŭ, acésta n'ar însemna alta, decâtŭ că Maghiarulŭ în acéstă ţéră e usurpatorŭ. Ér décă aţĭ achita pe alŭ doilea acusatŭ (pe Redactorulŭ) — *va avé carta bianca pentru a'şĭ continua atitudinea urmată până acuma, care este o declarare de resboiu în contra a totŭ ce e maghiar.*“ (Eljen-urĭ din partea Maghiarilorŭ presenţĭ).

Duplica apěrătorului *Iosifŭ Romanŭ* se termină cu următórele cuvinte:

In urmă sunt nevoitŭ a declara, că d-vóstră, d-le procurorŭ, aţĭ esercitatŭ o adevărată presiune asupra juraţilorŭ. Eu n'aşĭ esercita o astfelŭ de presiune asupra consciinţiĭ d-lorŭ, findcă eu gândescŭ, că îşĭ înţelegŭ datoria şi nu vorŭ aduce o judecată nedréptă. (Aplause)

***

După vorbirea a doua a apěrătorului, preşedintele face unŭ scurtŭ resumatŭ alŭ întregei pertractărĭ; apoi se citescŭ întrebările ce se punŭ juraţilorŭ, la olaltă 12.

Preşedintele rógă pe tălmaciu să le tălmăcéscă acusaţilorŭ în românesce cele 12 întrebărĭ, dér acusaţii renunţă la acéstă tălmăcire.

După aceea preşedintele cere ca acusaţiĭ să'şĭ specifice cheltuelile avute cu procesulŭ, pentru casulŭ de achitare. Acésta specificare se şi predă prin d-lŭ apěrătorŭ.

In fine se citescŭ paragrafii din codicele penalŭ şi din patenta absolutistică austriacă, precum şi §-ulŭ legei ungurescĭ, prin care se lasă în vigóre acéstă patentă.

Juraţii se retragŭ apoi în sala vecină pentru a se sfătui şi a-şĭ da verdictulŭ. Şedinţa se suspendéză.

După trei cuarturĭ de óră preşedintele sună clopoţelulŭ, juraţii reîntrară în sală în frunte cu preşedintele lorŭ Dr. *Fabinyi Rudolf*, care cetesce cu voce tare verdictulŭ juraţilorŭ.

Juraţii au rěspunsŭ la cele 12 întrebărĭ, ce li-s'au pusŭ, apróve la tóte cu *nu*. La întrebarea décă Traianŭ *Popŭ* este vinovatŭ a fi comisŭ delictulŭ de agitaţiune au rěspunsŭ cu **10 da, 2 nu**; ér la întrebarea décă redactorulŭ *Dr. Mureşianu* este vinovatŭ a fi comisŭ prin negligerea supraveghereĭ transgresiunea prevěḑutŭ în patenta austriacă au rěspunsŭ cu **12 da.**

Preşedintele enunţă, că ambii acusaţĭ suntŭ declaraţĭ **vinovaţĭ** şi că tribunalulŭ va avé să stabiléscă pedépsa după lege. Dă apoi cuvêntulŭ procurorului, ca să-şĭ formuleze propunerea privitóre la pedépsă.

Dr. Jeszenszky, luândŭ cuvêntulŭ se silesce a dovedi, că faţă cu ambii acusaţĭ suntŭ împrejurărĭ agravante şi cere pe temeiulŭ legei nu numai maximulŭ pedepsei, dér cere ca acéstă pedépsă să se măréscă, şi propune decĭ, ca acusatulŭ *Traianŭ Popŭ* să fiă condamnatŭ **la trei anĭ inchisóre de stat** şi pentru fiăcare articulŭ la câte **450 fl.** amendă în banĭ. Ér pentru alŭ doilea acusatŭ Dr. *A. Mureşianu* propune **o pedépsă de şésé lunĭ reclusiune** (elzárás) în puterea patentei împărătescĭ austriace şi ambii acusaţĭ cere să fiă condamnaţĭ la suportarea cheltuelilorŭ procesului.

Iosifŭ Romanŭ, apěrătorulŭ arată, că din potrivă suntŭ împrejurărĭ uşurătóre pentru ambii acusaţĭ şi cere ca să li-se dea *minimulŭ pedepsei*.

Tribunalulŭ în urma acésta se retrage, ca să aducă sentinţa.

Consultarea a duratŭ lungŭ timpŭ, 3 cuarturĭ de óră, după care intervalŭ judecătoriĭ au reintratŭ în sala de pertractare şi au publicatŭ sentinţa, în urma căreia acusatulŭ **Traianŭ Popŭ se condamnă la unŭ anŭ inchisóre de statŭ** şi **la 100 florinĭ amendă** eventualŭ alte 20 de ḑile închisóre, ér acusatulŭ **Dr. Mureşianu la şése săptămânĭ reclusiune** (elzárás) şi ambii acusaţĭ la *suportarea speselorŭ procesului.*

Acusaţii insinuă **cererea de nulitate** după acésta preşedintele închide şedinţa fiindŭ salutatŭ cu câteva „éljen“-urĭ din partea publicului maghiarŭ.

Primirea în Braşovŭ.

Dela Cluşiu, colaboratorulŭ nostru Traianŭ H. Popŭ se duse pentru câteva ḑile acasă, în sinulŭ familiei, ér d-lŭ directorŭ alŭ „Gazetei“ Dr. Aurel Mureşianu veni deadreptulŭ la Braşovŭ.

Ajungêndŭ aicĭ Dumineca după améḑĭ, cu trenulŭ accelaratŭ ce sosesce la órele $2^1/_2$, d-lŭ Dr. Mureşianu fŭ întêmpinatŭ pe peronulŭ gărei de-o mare mulţime de Românĭ — bărbaţĭ, femei, junĭ şi bětrânĭ — din tóte clasele societăţiĭ, carĭ ilŭ primiră în mijloculŭ lorŭ cu cele maĭ însufleţite urărĭ de „să trăéscă“. D-ra *Lucia Popovici*, îmbrăcată în costumŭ naţionalŭ, 'i presentă mai întâiu unŭ frumosŭ buchetŭ de florĭ, după care activulŭ şi cunoscutulŭ advocatŭ de aicĭ d-lŭ *Ioanŭ Lengeru*, în numele Româniloŭ ilŭ salută prin o frumósă şi însufleţită cuvêntare, care fŭ desŭ întreruptă de aprobările şi strigătele de „să trăéscă“ ale celorŭ de faţă şi în care ḑise între altele:

„Când publiculŭ românŭ de aicĭ Te-a însoţitŭ pe D-Ta şi pe colaboratorulŭ Domniei Tale la gară, a voitŭ să Vě arate, că doresce să Vě însoţéscă cu sentimentele de simpatiă până înaintea forului juriilorŭ.

Acum la re'ntórcere ne presentămŭ să Vě ḑicemŭ unŭ „bine aţĭ venitŭ“ şi să Vě declarămŭ, că şi la suferinţele, ce Vi s'au impusŭ prin verdictulŭ juriului, din adênculŭ inimei luămŭ parte cu D-Vóstră. Nu amŭ venitŭ decĭ, decâtŭ ca să ne esprimămŭ bucuria pentru modulŭ, cum aţĭ susţinutŭ dreptulŭ limbei nóstre.

Domnia Vóstră cu noi dimpreună ḑi şi nópte stăruiţĭ, ca să susţinemŭ şi să cultivămŭ isvorulŭ dragostei pentru jertfele de lipsă patriei, şi acestŭ isvorŭ este limba neamului, din care ne tragemŭ, *limba românéscă*. Celŭ-ce se silesce să nimicéscă acestŭ isvorŭ şi să ni-lŭ ia din inimă şi din gură, acela este celŭ mai rěu patriotŭ şi voesce să ne răpéscă şi nouě dragostea pentru patriă.

Căutaţĭ decĭ, — şi în acéstă luptă dréptă ne veţĭ afla totŭ-déuna alăturea cu D-Vóstră — să convingemŭ pe aceştĭ contrarĭ ai limbei nóstre, că mai curêndŭ voimŭ să perimŭ, decâtŭ să ni-se răpéscă acestŭ odorŭ; spuneţĭ în organulŭ Domniei Vóstre cu îndatinata-Vě seriositate şi bărbăţiă, că *considerămŭ întru nimica chinurile capilorŭ noştri bisericescĭ din vécurile trecute pentru ridicarea bisericeĭ nóstre, când e vorba să ne susţinemŭ şi să ne cultivămŭ limba nóstră românéscă.*

Astea suntŭ sentimentele nóstre, cu care Te primimŭ, arătându-ŢI, ce simţimŭ pentru presentŭ şi ce simţimŭ pentru viitorŭ. Fii „bine venitŭ“!

D-lŭ Dr. A. Mureşianu, surprinsŭ de acéstă neaşteptată întêmpinare din partea bravilorŭ noştri fraţĭ Românĭ, le mulţămi adênŭ mişcatŭ şi le strînse cu căldură mâna. Eşindŭ apoi în curtea gărei, acolo fŭ întêmpinatŭ de altă mulţime de poporŭ şi călăreţĭ românĭ, carĭ ilŭ salutară cu puternice strigăte de „să trăéscă.“

De aci convoiulŭ plecă spre oraşŭ, deschiḑêndŭ drumulŭ o cétă de călăreţĭ îmbrăcaţĭ în obicĭnuitulŭ şi curatulŭ lorŭ portŭ românescŭ. Aceştia mergea în frunte. După ei urma trăsura, în care se afla d-lŭ Dr. A. Mureşianu şi cu familia. Atâtŭ înaintea şi îndĕrătulŭ, câtŭ şi pe de ambele părţĭ, trăsura era încunjurată de altă cétă de tinerĭ călăreţĭ, îmbrăcaţĭ unulŭ ca unulŭ în costume naţionale, care de care mai frumóse. Urmă apoi şirulŭ birjelorŭ şi căruţelorŭ, carĭ ocupau stradele, prin care treceau, dela unŭ capětŭ pân' la altulŭ, ér unŭ numěrŭ însemnatŭ din lipsa de trăsurĭ disponibile, trebui să se întórcă pe josŭ.

Poporulŭ românŭ aflătorŭ pe strade saluta cu pălăriile şi cu strigăte de „să trăéscă.“

Convoiulŭ se opri în piaţă înaintea localului Redacţiunei, unde altŭ publicŭ românescŭ aştepta, care 'lŭ primi pe Dr. A. Mureşianu cu strigăte de „să trăéscă!“

Aci vredniculŭ poporénŭ d. *George Puiu* salută pe directorulŭ „Gazetei“ cu o scurtă, dér bine simţită vorbire în care a datŭ espresiune simţemintelorŭ poporului şi a mulţumitŭ d-lui Dr. A. Mureşianu pentru curagiulŭ şi bărbăţia cu care luptă pentru dreptulŭ limbei nóstre, ḑicêndŭ, că dreptatea trebue să iasă odată la ivélă şi pentru poporulŭ românŭ.

Strigăte entusiaste de „să trăéscă“ rěsunară de repeţite-orĭ la aceste bine simţite cuvinte.

Dr. A. Mureşianu adresă aci fraţilorŭ Românĭ următórele cuvinte:

„Fraţilorŭ!

Sunt adêncŭ mişcatŭ de acéstă mare şi neaşteptată onóre ce mi-o faceţĭ şi vě mulţămescŭ din adênculŭ inimei mele pentru dovedile de iubire ce mi-le daţĭ.

Străbatemŭ vremurĭ grele!

Ne judecă pentru-că nu ne înţelegŭ!

Vědŭ cu inima plină de bucuriă, că ceea ce v'a însufleţitŭ mai multŭ a fostŭ lupta nóstră pentru dreptulŭ limbei nóstre.

Cestiunea limbei, fraţilorŭ, e cea mai de frunte. Dela dreptulŭ de limbă atêrnă tóte celelalte drepturĭ ale unui poporŭ, atêrnă libertatea lui.

Ca şi până acum, voiu lupta cu aceeaşĭ stăruinţă şi în viitorŭ pentru acestŭ sfântŭ dreptŭ, căcĭ noi Românii nu voimŭ să fimŭ trataţĭ ca străinĭ în patria nóstră.

Vě mulţescŭ încă-odată şi vě asigurŭ, că totdéuna voiu merge cu poporulŭ şi cu drépta lui causă.“

„Să trăéscă!“ rěsună de repeţite-orĭ din pepturile Româniloŭ, carĭ se despărţiră cu firma convingere, că lupta stăruitóre pentru causa sfântă a limbei trebue să ducă la ţinta dorită.

Mai multe deputaţiunĭ apoi se presentară pe rêndŭ în Redacţiă, bărbaţĭ şi femei, stringêndu'i cu căldură mâna şi urându'i bună venire directorului „Gazetei“ şi isbêndă în lupta sa dréptă pentru limba română.

Revista politică.

Dinăuntru. In Viena s'au întrunitŭ în ḑilele trecute *reuniunile germane de cântărĭ.* La acéstă întrunire, care a fostŭ împreunată cu serbărĭ, au luat parte şi reuniunile săsescĭ de cântărĭ din Ardealŭ şi cele germane din ţéra ungurécă. Foile ungurescĭ ca „Pesti Naplo“ folosescŭ acéstă ocasiune pentru ca să verse focŭ şi cătranŭ, până şi pe plătita de guvernulŭ ungurescŭ „Neue Freie Presse“, fiindcă corespondenţelorŭ sale din Buda-Pesta le dă numai datulŭ Pesta şi le tipăresce sub rubrica *„Dinăuntru,“* după raportele din Praga, Laibach etc. pe când fóia ungurécă vré să fiă publicate sub rubrica *„Dinafară“*. Se plânge mai departe fóia şovinistă, că deşi au fostŭ şi „Ungurĭ“ în Viena, serbarea a fostŭ *germană*. Face imputărĭ reuniunei maghiare de cântărĭ din Braşovŭ fiindŭ că s'a dusŭ la Viena, ḑicêndŭ, că ce a căutatŭ acolo? S'a dusŭ să cânte nemţesce? şi apoi spunêndŭ, că afară de reuniunile săsescĭ de cântărĭ din Braşovŭ, Bistriţa, Sighişóra, Sibiiu, au fostŭ şi deputaţiunĭ de ale reuniunilorŭ de cântărĭ din Pojunŭ, Oedenburg, Tyrnau, Timişóra, Orşova, Panciova şi Semlinŭ, conchide de aci: câtŭ de mare e încă numěrulŭ acelorŭ oraşe în Ungaria, în care domineză elementulŭ germanŭ, şi care gravitéză către Viena. In urmă dăscălesce astfelŭ pe ceĭ carĭ s'au dusŭ:

„Nu ne trece prin visŭ să le scriemŭ pe rěbojŭ acéstă rătăcire ca păcatŭ; a fostŭ simplu lipsă de cugetare şi plăcerea de a'şĭ petrece — nu s'au dusŭ la Viena să facă politică; dér altă-dată să lase la o parte dusulŭ, căcĭ loculŭ lorŭ nu este între Germanĭ, când aceştia întocmescŭ o serbare naţională. Ei au o patriă comună cu noi şi ca cetăţenĭ ai acestei patrii să nu aibă ḑei streinĭ.

Foile săsescĭ iau în risŭ, precum şi merită, aceste svêrcolirĭ ale foii ungurescĭ, care e apucată de colica spurcatului de şovinismŭ.

Dinafară. *Impĕratulŭ Germaniei se află în Rusia*, ca óspe alŭ Ţarului. Ḑiarele rusescĭ comentéză viu acéstă visită şi'i atribue o mare însemnătate. *„Graşdanin“* scrie: Cu ocasiunea noueĭ călětorii a împĕratului Vilhelm în Rusia trebue să se accentueze dorinţa împĕratului, sinceritatea relaţiunilorŭ sale cordiale cu vecinulŭ sĕu, precum şi valórea ce o atribue elŭ bunelorŭ raporturĭ dintre ambele state. Intre cei doi monarchĭ nu mai e Bismarck; de aceea trebue să i-se dea o mare însemnătate acestei a doua visite. *„Wiedomosti“* din Petersburg ḑice că şederea de nouă ḑile a împĕratului Wilhelm II în Rusia va decide basa cea mai apropiată a relaţiunilorŭ internaţionale din Europa. *„Novoje Wremja“* crede, că, décă cei din Viena aşteptă ca visita împĕratului să aducă încuviinţarea guvernului rusescŭ pentru resolvire a cestiunei bulgare, care n'ar restabili deplinŭ ordinea legală a lucrurilorŭ în Bulgaria, atuncĭ suntŭ în rătăcire mare. Numai politica austriacă în Bulgaria e de vină, că cestiunea Bulgariei, care în

fondŭ nu e de locŭ complicată, a devenitŭ o *„problemă politică amenințătóre“*; nu atârnă dela Rusia, ca sĕ înlăture acéstă pedecă. Resolvarea cestiunii bulgare nu în Petersburg, ci în Viena trebue sĕ se céră. *„Gazeta din Petersburg“* constată intențiunile pacînice ale împĕratului Vilhelm și e de părere, că de când tênĕrulŭ monarchŭ alŭ Germaniei petrece ca óspe în Rusia, s'a întăritŭ speranța tuturorŭ despre adevĕrata iubire de pace a împĕratului Vilhelm alŭ II. Revista lunară din Petersburg *„Curierulŭ Europênŭ“*, care se bucură de mare vadă, scrie, că apropierea oficială între Germania și Rusia va fi în sine unŭ resultatŭ favorabilŭ pentru pacea generală, după încordarea dintre ambele state provocată de Bismarck. Câte-va îndatorirĭ cu tóte acestea mai că nu le va lua asupră'șĭ Rusia. Ceea ce privesce cestiunea bulgară, de bună sémă, că presența împĕratului germanŭ în Rusia nu va schimba lucrurile nicĭ în Bulgaria, nicĭ în peninsula balcanică. Mai multe foi rusescĭ dicŭ, că acéstă visită a împĕratului Vilhelm în Rusia nu e numai „unŭ actŭ de poiiteța“, și că alianța triplă organisată de Bismarck, cu retragerea acestuia se pare că și-a perdutŭ însemnătatea ei de mai înainte.

SCIRILE DILEI.

Scóterea limbei grecescĭ din școle. Ministrulŭ de instrucțiune a datŭ o circulară tuturorŭ directorilorŭ cercualĭ de studiu ai școlelorŭ, în care le face cunoscutŭ, că va pune în vigóre articululŭ de lege 30 din 1890, privitorŭ la scóterea limbei grecescĭ din școle și înlocuirea ei prin o mai îngrijită propunere a literaturei maghiare în legătură cu lectura clasicilorŭ elinĭ în traducere maghiară, și prin desemnŭ; legea va intra în vigóre în anulŭ școlarŭ viitorŭ și anume treptatŭ începêndŭ cu clasa a 5-a. Obiectele acestea, care înlocuiescŭ limba grecéscă, vorŭ forma obiecte de studiu obligate, din carĭ se va face esamenŭ regulatŭ de clasă, ér celŭ dintêiu va fi și obiectŭ de studiu la esamenulŭ oralŭ de maturitate. La primirea elevilorŭ în clasa V-a vorŭ fi întrebațĭ părinții, că voescŭ a lăsa pe copiiĭ lorŭ sĕ învețe limba grecéscă séu studiile înlocuitóre. O schimbare a obiectelorŭ de învĕțământŭ se póte face numai la începutulŭ anului școlasticŭ prin depunerea unui esamenŭ de primire. Circulara acésta conține hotărîrĭ amĕrunțite pentru aplicarea legei celei nouĕ și totŭodată unŭ completŭ planŭ de învĕțământŭ.

***

Adunarea generală a Despărțĕmêntului XII (Deșŭ) alŭ „Asociațiunei“ este convocată pe 7 Septemvre n. c. în *Deșŭ.*

***

Circularea străinilorŭ în Brașovŭ e în anulŭ acesta atâtŭ de mare, încâtŭ în cele 6 hotele, ce suntŭ aicĭ, nu mai încapŭ. Parte mare din străinĭ întreprindŭ escursiunĭ prin munțĭ, mai alesŭ pe Postovarŭ și Cristianulŭ-mare. Registrulŭ casei de adăpostire de pe Postovarŭ arată deja acum numĕrulŭ de 1070 de visitatorĭ, pe când în anulŭ trecutŭ până în luna lui Octomvre au fostŭ numai 1021.

***

Reuniunea învĕțătorilorŭ românĭ gr. cat. din comitatulŭ Cojocnei. D-lŭ pedagogŭ absolutŭ *Petru Conda* ne scrie, că în 5 Augustŭ n. c. s'a ținutŭ în Clușiu adunarea generală a învĕțătorilorŭ românĭ din comitatulŭ Cojocnei, la care deși dintre 200 de învĕțătorĭ nu s'au presentatŭ decâtŭ abia a treia parte, a fostŭ însĕ de față unŭ numĕrŭ destulŭ de însĕmnatŭ pentru a puté aduce hotărîrĭ valide. Adunarea și în specială alegerea funcționarilorŭ a decursŭ în tótă regula, sub presidiulŭ d-lui canonic din Blașiu *Gavrilă Popŭ*, care deschise prima ședință prin o cuvêntare frumósă și fórte la loculŭ sĕu. S'a alesŭ ca președinte alŭ Reuniunei d-lŭ Iacobŭ *Mureșanŭ*, învĕțătorŭ în Clușiu. Câtŭ pentru alegerea celorlalțĭ funcționarĭ ai Reuniuniei, d-lŭ Conda nu ne póte da informațiunĭ, dér speră și-șĭ esprimă dorința, ca vre-unulŭ dintre funcționarĭ, mai alesŭ însĕ secretarulŭ, sĕ publice și încă câtŭ mai curêndŭ unŭ raportŭ amĕnunțitŭ despre decursulŭ întregei adunărĭ. „Décă ațĭ pornitŭ — dice domnulŭ Conda — interesațĭ-vĕ de lucru și mergețĭ înainte, copiĭ; puneți-vĕ tóte puterile pentru înaintarea némului nostru, căcĭ altmintrelea suntemŭ perduțĭ!“

***

Nenorocire. Ni-se scrie din Parța (Banatŭ) cu datulŭ 8 Augustŭ: „Unŭ bietŭ Românŭ în etate de 30 de anĭ, locuitorŭ în comuna vecină Lighedŭ, cercululŭ Ciacovei, comit. Timișóra, cu numele Pavelŭ Mițigă, venindŭ la sora lui măritată în comuna Parța după Avramŭ Milovanŭ, dela începutulŭ secerei, după ce s'a gătatŭ lucrulŭ, Lunĭ în 6 Augustŭ s'a dusŭ cu caii la pășune, a lăsatŭ caii și s'a dusŭ în pusta Cărbunarĭ a Domnului Spăice alŭ nostru la cucuruzŭ ca sĕ'lŭ vadă, și a ruptŭ 3 cucuruzĭ din ai lui, că are în parte la Domnŭ și a făcutŭ unŭ focŭ și a friptŭ cucuruzŭ sĕ mânce și l'a ajunsŭ sminta lui adecă amețéla și cădêndŭ în focŭ a arsŭ, frigêndu-se peste totŭ și numai Mercurĭ l'au aflatŭ păstorii Domnului Capise dela pustă totŭ arsŭ în focŭ cu bâțu'n mână și cu o funiă dela caĭ încinsŭ după cum lăsase caii sĕ pască. Păstorii au făcutŭ de scire la D-lŭ Provisorŭ la curte, de aci la autoritățĭ și a venitŭ medicululŭ cercualŭ și cu unŭ domnŭ dela comitatŭ și l'au secționatŭ și au aflatŭ, că din sminta lui, ce a avuutŭ, mai de multe-orĭ a picatŭ în focŭ și a arŭ, adecă șĭ-a friptŭ fața tótă, mânele și piciórele și peste totŭ. Soru-sa l'a cunoscutŭ de pe bâta, care 'i era în mână. Joi diminéța l'a înmormêntatŭ preotulŭ N. Groza în cimiterulŭ dela comuna nóstră.

***

Junimea Română e numele unei foi române, ce a începutŭ sĕ apară totŭ la două sĕptĕmânĭ, Dumineca, în Beregsĕu (comit. timișŭ). Scopulŭ foii e cultivarea Tinerimei sătene. Prețulŭ abonamentului e 1 fl. 60 cr. pe anŭ. Iĭ dorimŭ viéță lungă!

***

Laudă ministerială. Ministrulŭ-președinte ungurescŭ șĭ-a esprimatŭ satisfacțiunea față cu abnegațiunea, zelulŭ și consciința, cu care d-lŭ Jakab Alajos, scriitorŭ la tribunalulŭ reg. din Brașovŭ, șĭ-a împlinitŭ datorința față cu institutulŭ oculisticŭ din locŭ.

***

Cursŭ pentru învĕțarea jocurilorŭ. Măestrulŭ de jocŭ Franciscŭ Fiedler face cunoscutŭ, că cu 1 Septemvre n. c. va deschide în Brașovŭ cursŭ pentru învĕțarea jocurilorŭ, care va dura 3 lunĭ. Taxa instrucțiunei pentru o persónă este 12 florinĭ.

***

„Răpită.“ Din Strigoniu se telegrafiază, că fata Augusta Sándor a dispărutŭ. Sĕ presupune, că „răpitorulŭ“ ei — vorbă sĕ fiă — este fostulŭ directorŭ alŭ preparandiei archiepiscopescĭ, Edm. Tallian, care a dimisionatŭ din funcțiune și a părăsitŭ Strigoniulŭ fără a'șĭ mai lua rĕmasŭ bunŭ.

Institutulŭ pasteurianŭ în Buda-Pesta.

Intre numĕratele bóle, de care este cercată omenirea, una dintre cele mai grozave este turbarea. Acéstă bólă nu se nasce în omŭ, se nasce însĕ în unele animale, mai cu sémă în cânĭ, pisicĭ, lupĭ ș. a. Dela aceste animale turbate se transplantéză bóla fórte ușorŭ la alte animale séu și la ómenĭ prin mușcare.

Până bine de curêndŭ nu era cunoscutŭ nicĭ unŭ mijlocŭ de scăpare de acéstă înfricoșată bólă. Celŭ mușcatŭ de unŭ animalŭ turbatŭ trebuia sĕ se prăpădéscă în cele mai marĭ chinurĭ.

Doctorulŭ Pasteur din Parisŭ este, care a aflatŭ unŭ mijlocŭ, și încă unŭ singurŭ mijlocŭ de cură contra acestei bóle. Doctorulŭ Pasteur nu a ținutŭ secretŭ acestŭ mijlocŭ de mântuire, ci l'a datŭ publicității, ca cu atâtŭ mai multŭ sĕ se pótă folosi de elŭ omenimea întrégă. Astfelŭ vedemŭ, că pentru curarea numitei bóle după modelulŭ celŭ din Parisŭ s'au înființatŭ institute în Pesta, în Bucureștĭ ș. a.

Susținerea acestorŭ institute este împreunată cu mai multe spese și greutățĭ și nu se plătesce pentru unŭ singurŭ orașŭ, deórece acéstă bólă se ivesce mai rarŭ: se plătesce însĕ pentru unŭ centru séu pentru capitala unei țĕrĭ.

In Pesta s'a înființatŭ acestŭ institutŭ numai în Aprilie a. c. și până acum au fostŭ vindecațĭ aprópe la 300 de bolnavĭ din tótă țéra. In continuu se află la cură câte 40 până în 50 de paciențĭ.

Cura se urméză astfelŭ: iepurĭ de casă se oculéză cu unŭ felŭ de otravă, veninŭ pasteurianŭ. După oculare iepurii se așédă într'o cameră separată în nisce colivii de ferŭ, unde în timpŭ de nouă până în patru-spre-dece dile morŭ. După ce morŭ iepurii, se iau dela ei creerĭ și mĕduva din șirulŭ spinărei și se așédă într'o cameră întunecósă în nisce sticle, unde se lasă atâta timpŭ, până când se uscă bine. Carnea iepurilorŭ se arde într'unŭ cuptorŭ anume făcutŭ spre acestŭ scopŭ. Operațiunea ce se face cu iepurii se póte face și cu alte animale, d. es. cu cânii.

Din mĕĕduva și din creerii astfelŭ uscațĭ, prepară apoi o substanță fluidă, cu care se oculéză pacienții în șele de ambele părțĭ, adecă în partea din josŭ a cóstelorŭ.

Cura duréză 13 până în 15 dile; anume la cei ușorŭ mușcațĭ 13 dile, ér la cei mai greu mușcațĭ 14 până în 15 dile. In cele dintâiu cincĭ dile se oculéză pacienții de două-orĭ pe di, ér în dilele următóre numai odată pe di.

Acestŭ mijlocŭ de cură este fórte sigurŭ și cu deplinŭ succesŭ, așa încâtŭ nu s'a întêmplatŭ nicĭ unŭ casŭ, ca la vre-unŭ pacientŭ, după ce a terminatŭ în regulă acéstă cură, sĕ fi eruptŭ bóla de turbare. Cura trebue începută cât mai curêndŭ după mușcare, în totŭ casulŭ trebue înainte de a erupe bóla de turbare, căcĭ după ce a eruptŭ acéstă bólă, nu mai póte ajuta nimicŭ acéstă cură.

Maioritatea pacienților constă din copii; suntŭ însĕ pacienți și în etate de 50, 60 și peste 70 de anĭ. Astfelŭ a venitŭ în dilele trecute din Sf. Andreiu, comitatulŭ Pestei, o familiă întrégă mușcată de unŭ câne turbatŭ, adecă: tata, mama trei copii și o bunică bĕtrână. Pacienți suntŭ din diferite părțĭ ale țĕrei și de diferite naționalitățĭ. Suntŭ și Românĭ dela Timișóra, dela Hălmagiu, dela Aradŭ, Brașovŭ și din alte părțĭ.

Dela Brașovŭ se află o copilă a parochului V. Sfetea mușcată de unŭ câne turbatŭ cu numele Caesar alŭ primarului cetății. Aci au fostŭ curațĭ în luna trecută și cei 14 Românĭ dela Hațegŭ mușcațĭ toțĭ de unŭ câne turbatŭ. Mulțĭ dintre pacienți suntŭ mușcațĭ și sgâriațĭ de pisicĭ turbate.

Cura se urméză aicĭ cu o acuratéță deosebită. Institutulŭ stă sub conducerea Doctorului Högyes András, profesorŭ de universitate. Ca asistențĭ funcționéză Dr. Löte, Dr. Reich și doctorandulŭ Leb, care a fostŭ multŭ timpŭ și la institutulŭ pasteurianŭ din Bucureștĭ.

Institutulŭ este înființatŭ numai din anulŭ acesta și nu-șĭ are localulŭ sĕu propriu, ci se află într'o secțiune a spitalului dela Clinică. Pacienții nu suntŭ internațĭ aicea. Cei mai mulțĭ au locuințe private; ér ă cei de totŭ sĕracĭ se interneză în spitalulŭ celŭ nou comunalŭ alŭ Pestei, care se află într'o departare destulŭ de mare dela Clinică. Ranele celorŭ mușcațĭ nu se légă în acestŭ institutŭ, căcĭ aci se efeptuesce numai oculația. Cei ce se află internațĭ în spitalulŭ comunalŭ se légă parte la Clinică, parte la alte spitale, respective la alțĭ medicĭ.

Cura este gratuită, pațienții nu plătescŭ nimicŭ pentru cură; ei au sĕ se îngrijéscă numai pentru locuință, mâncare și alte lucrurĭ de lipsă.

De doritŭ ar fi, ca institutulŭ sĕ'șĭ aibă localulŭ sĕu propriu, unde sĕ fiă internațĭ și pațienții și sĕ fiă provĕdutĭ cu cele necesare; căcĭ este greutate pentru pațiențĭ a căuta și a susține cu banĭ scumpĭ locuințe private; și pentru cei internațĭ în spitalulŭ comunalŭ încă este greutate a percurge de două-orĭ pe di acéstă mare distanță dela institutŭ până la spitalŭ, cu deosebire véra, în căldura cea mare și iérna în frigulŭ celŭ mare. Totodată arŭ fi bine, décă șĭ'ar lua dispoșiții, ca ranele pațienților sĕ fiă legate totŭ în acestŭ institutŭ, ca astfelŭ ei sĕ nu fiă silițĭ a merge la alte spitale, respective la alțĭ medicĭ pentru legarea ranelorŭ.

Incheiu cu observarea ce o făcŭ într'una din dile unŭ pațientŭ: Celorŭ marĭ și puternicĭ, carĭ cu scopŭ și fără scopŭ jertfescŭ omenimea cu decile și sutele de mii, li-se ridică monumente grandióse; dér óre doctorului Pasteur, care cu invențiunea sa ingeniósă a scăpatŭ și scapă din chinurĭ și dela mórte decĭ și sute de mii de ómenĭ, ce monumentŭ i-se va ridica?

Pesta, 5 (17) Augustŭ 1890. **S.**

Corespondența „Gaz.“ Trans.“

Comitatulŭ Hunıadórii, Augustŭ 1890.

Domnule Redactorŭ! Cu mândriă sufletéscă vinŭ a Vĕ relata decursulŭ adunării generale a despărțĕmêntului VI alŭ „Asociațiunei Transilvane pentru literatura română și cultura poporului românŭ“, din éstŭ anŭ.

Pe diua de 10 Augustŭ st. n. convocase comitetulŭ centrală a susamintitului Despărțĕmêntŭ, adunarea sa generală în comuna Hondolŭ.

Și eu, ca unulŭ dintre aceia, carĭ mĕ interesezŭ de progresulŭ poporului românŭ, mĕ asociaiu cu o grupă a ópeților, carĭ plecaseră de cu diminéță din Deva a asista la acéstă multŭ promițĕtóre adunare.

Cele petrecute și observate mi-au umplutŭ inima de bucuriă. Unŭ șirŭ de trăsurĭ cu elita societății române din împrejurimea comunei Hondolŭ varia drumulŭ în spre țintă, când la unŭ locŭ marcantŭ, la o stâncă, numită „Bolovanŭ“ meta hotarului hondoleanŭ, trăsurile se opriră. Dintr'o depărtare neînsemnată audirămŭ odată unŭ murmurŭ amestecatŭ cu acórdele unei musice de lăutarĭ, care cânta unŭ marșŭ poporalŭ din aceste ținuturĭ.

La puțină așteptare, debută de-odată în ordine exemplară și în colóne dese o mulțime de sătenĭ îmbrăcațĭ sĕrbătoresce, în fruntea lorŭ cu vrednicululŭ și multŭ respectatulŭ protopresbiterŭ Basiliu Piposŭ, Petru A. Mihuțŭ, parochulŭ din Hondolŭ, Petru Irimie, proprietarŭ mare și unŭ numĕrŭ considerabilŭ de inteligență din Hondolŭ și satele învecinate, mai alesŭ preoțĭ, proprietarĭ și comercianțĭ mai distinșĭ.

Ajunșĭ la imediata apropiere, întêmpinatorii se opriră, musica la semnalŭ încetă, și acum pășĭ înaintea directorului Despărțĕmêntului VI, conducĕtorulŭ hondolenilorŭ veteranulŭ protopop, Basiliu Piposŭ, și cu voce sonoră în terminĭ alesĭ și călduroșĭ bineventă pe óspeții sosițĭ între urărĭ sgomotóse de „sĕ trăiéscă“.

După încetarea urărilorŭ, directorulŭ Despărț. Ioanŭ Papiu, emoționatŭ, mulțamĭ pentru întêmpinarea frumósă și adevĕratŭ frățéscă. Apoi se făcură presentările obicînuite reciproce între cei încă necunoscuțĭ.

Dela „Bolovanŭ“ apoi merserămŭ cu toții pedeștri între cântece însuflețitóre până în comună, unde fuseserămŭ

încuartiraţĭ făcêndu-ni-se cunoscutŭ, că sfânta liturgiă numai decâtŭ se va începe, la care a asista suntemŭ poftiţĭ.

Punctŭ la 10 óre se începù liturgia.

Biserica cea frumósă, spaţiósă, nu era destulŭ de mare spre a cuprinde în sine pe cei presentaţĭ. Omŭ la omŭ era îndesuitŭ, şi o mulţime aştepta afară neavêndŭ locŭ sĕ mai intre.

Sfânta liturgiă o celebră bravulŭ parochŭ localŭ Petru A. Mihuţŭ şi harniculŭ preotŭ alŭ Certesului de susŭ, Petru Gaborŭ, vestitulŭ stuparŭ, cu o pompă neobicĭnuită la ţéră. Impodobirea iconostasului, sfesnicele frumóse şi cu multă măiestriă cioplite, dér mai cu deosebire ornamentele lucsuóse de liturgiă ne-au pusŭ în uimire. Aşa se vede, că bravii hondolenĭ ţinŭ multŭ la frumseţa casei Domnului, ceea ce le servesce spre laudă, ér altorŭ comune ca esemplu de imitare.

După finirea serviciului divinŭ, directorulŭ şi comitetulŭ Despărţĕmêntului, în numĕrŭ completŭ, cu escepţiunea a 2 inşĭ reţinuţĭ din motive scusabile, precum aflasemŭ, au fostŭ învitaţĭ a ocupa locŭ la mesele aduse.

Directorulŭ Despărţĕmêntului VI, Iónŭ Papiu, după bineventarea şi salutarea celorŭ întruniţĭ, desfăşură în terminĭ popularĭ însemnătatea „Asociaţiunei Transilvane" şi a despărţĕmintelorŭ ei, apoi indicândŭ şi celelalte urmărĭ şi consecinţe împreunate cu astfelŭ de asociărĭ, presentă spre primire unŭ programŭ, care fù acceptatŭ dreptŭ basă a desbaterilorŭ şedinţei deschise.

Astfeliu, conformŭ punctului alŭ 2-lea din acestŭ programŭ, actuariulŭ comitetului de cercŭ, Dr. Alesandru Hossu Longin cetì unŭ raportŭ detailatŭ despre activitatea comitetului dela adunarea generală ultimă, ţinută la 18 Augustŭ 1889 în opidulŭ Huniădóră.

Din acestŭ raportŭ mĭ-am notatŭ cu plăcere, că comitetulŭ acestui despărţământŭ a ţinutŭ mai multe şedinţe meritorie; că a fostŭ la culmea misiunei sale în afacerile Despartĕmêntului, că s'a îngrijitŭ, ca Despărţĕmêntulŭ acesta sĕ aibă 2 fondurĭ disponibile întru ajungerea şi mijlocirea scopurilorŭ Despărţĕmintelorŭ; că a propusŭ şi astă-dată din aceste fondurĭ spre primire de către adunarea generală, distribuirea a 60 fl. pentru ajutorarea meseriaşilorŭ şi premiărĭ, că Franciscŭ Hossu Longinŭ a făcutŭ unŭ darŭ de 2 galbenĭ imperialĭ celui mai bravŭ învĕţătorŭ de pe teritoriulŭ acestui Despărţĕmêntŭ, care s'a distribuitŭ altcum la 2 inşĭ, şi anume: bravului învĕţătorŭ din Veţelŭ Augustinŭ Deganŭ, premiatului esposiţiei economice din Viena pentru stupăritŭ, şi zelosului învĕţătorŭ-parochŭ Georgie Ghila din Chîrşiţŭ.

Domnulŭ Franciscŭ Hossu Longinŭ a mai oferitŭ şi pe anulŭ viitorŭ unŭ darŭ de 2 galbenĭ pentru acelŭ învĕţătorŭ de pe teritoriulŭ acestui Despărţămêntŭ, despre care se va adeveri, că are cea mai frumósă şcólă de pomăritŭ.

Totŭ din raportulŭ comitetului s'a constatatŭ, că membrii ordinarĭ ai Asociaţiunei şi ai Despărţĕmêntului din ḑi în ḑi se înmulţescŭ, şi alte date frumóse. Atâtŭ acestŭ raportŭ, câtŭ şi raţiociniulŭ actuariului au fostŭ primite cu aprobare.

Adunarea viitóre s'a decisŭ, la invitarea espresă prin trimişii locuitorilorŭ din comuna Sĕcărâmbŭ, sĕ fiă în acéstă comună. Semnŭ invederatŭ îmbucurătorŭ; laudă Sĕcărêmbenilorŭ pentru emulaţiunea dovedită.

Cu ocasiunea acestei adunărĭ obvenì şi trebuinţa abḑicerii directorului, pe care serviţii mai înalte îlŭ reclamă a-şĭ muta locuinţa din Deva la Sibiiu. Ovaţiunĭ frumóse şi binemeritate i-se prestară pentru zelulŭ, căldura şi viulŭ interesŭ doveditŭ pentru acestŭ Despărţĕmêntŭ în decursŭ de 15 anĭ acestui bravŭ şi de modelŭ anteluptătorŭ românŭ din acestŭ comitatŭ.

In loculŭ directorului Iónŭ Papiu, adunarea generală, între entusiasmate aclamărĭ şi frenetice aplause, alese de alŭ sĕu nou directorŭ pe multŭ respectatulŭ şi acreditatulŭ sĕu bărbatŭ Ionŭ Simionaşŭ, asesorŭ la sedria orfanală comitatensă.

In loculŭ nou alesului directorŭ, ca membru în comitetŭ fù aclamatŭ d-lŭ Alesandru Moldovanŭ, proprietar în Deva.

La $^1/_2$ 2 óre p. m. se finì adunarea generală a acestui Despărţĕmêntŭ. O parte din publiculŭ presentŭ se întrunì la ospĕtăria d-lui Franciscŭ Segesváry la unŭ banchetŭ, care ne-a mulţămitŭ pe deplinŭ atâtŭ în privinţa serviciului, câtŭ şi a mâncărilorŭ. O altă parte a óspeţilorŭ întruniţĭ fù condusă la masa ospitală a fruntaşilorŭ hondolenĭ. La banchetŭ au asistatŭ 34 de persóne, la care de sine se înţelege, s'au ţinutŭ mai multe toaste rostite cu multŭ spiritŭ, şi cu deosebire întru sănĕtatea membrilorŭ comitetului centralŭ directorilorŭ acestui Despărţĕmêntŭ, secsului frumosŭ bine representatŭ, atâtŭ la şedinţa adunării generale, câtŭ şi la banchetŭ, întru prosperarea culturei şi literaturei române etc.

După ridicarea mesei, o parte din publicŭ a făcutŭ escursiunĭ mai micĭ, şi a cercetatŭ lucrurile de mai mare însemnătate locale, între altele şcóla întru adevĕrŭ frumósă şi modernă din acéstă comună; alţii se reînprospĕtară pentru balulŭ arangiatŭ în favorulŭ fondurilorŭ despărţĕmêntului şi a şcólei.

Séra la 8 óre luà începutulŭ balului fórte bine cercetatŭ, care a duratŭ pănă în ḑorĭ de ḑiuă, începêndu-se jocurile cu „Hora"; cadrilurile le jucau peste 40 de părechĭ.

Intre dómnele, carĭ nu pregetară a veni din depărtărĭ considerabile la acéstă festivitate, am observatŭ între altele pe: ilustra Dómnă văd. Iónŭ Piposŭ comitésa Zarandului cu fiicele şi o nepótă a Domniei sale, Elena Hossu Longin, Dómnele Maria Pĕcurarŭ protopopésa Iliei, Demianŭ din Balsa, Iancu din Secarâmbŭ, Curiacŭ, Gaborŭ, Vladŭ, şi Bordanŭ, şi altele; — dintre Domnişóre: Letiţia Papiu, surorile Iancu, Mariţi Demianŭ, Cornelia Munteanŭ, Curiacŭ şi altele.

Membri ordinarĭ ai Asociaţiunei s'au înscrisŭ în numĕrŭ considerabilŭ, între carĭ am sĕ accentuezŭ persóna d-lui Petru Irimie, proprietarŭ în Hondolŭ, ca membru pe viéţă, carele unde numai i-s'a datŭ ocasiune nicĭ când n'a pregetatŭ a aduce jertfe materiale considerabile pentru biserica şi şcóla română.

Vĕ relatai, multŭ stimate domnule Redactorŭ, decursulŭ adunării generale a Despărţĕmêntului VI, şi cele petrecute cu acéstă ocasiune. Valorarea resultatelorŭ o lasŭ în apreţiarea fiăcărui cetitoriu, aceea însĕ nu potŭ sĕ nu accentuezŭ, că noi óspeţii ne-amŭ depărtatŭ cu mulţămire despre cele obţinute şi întêmpinate. Deie Dumneḑeu fieştecărei comune locuite de Românĭ, fruntaşĭ ca ai Hondolului, cărora li-s'a adusŭ în mai multe rêndurĭ din partea óspeţilorŭ mulţămite şi laude binemeritate pentru zelulŭ şi ostenelele prestate cu ocasiunea acestei adunărĭ.

Trăiéscă bravii Hondolenĭ!

Călĕtorulŭ,

Programa

festivităţilorŭ adunărei generale a „Associaţiunei transilvane pentru literatura şi cultura poporului românŭ", ce se va ţine la Reghinŭ în 27 Augustŭ şi ḑilele următóre.

1. In 26 primirea comitetului, ér séra convenire la otelulŭ „Calulŭ albŭ."

2. In 27 serviţiu divinŭ în biserica gr. cat. din locŭ, după serviţiu parastasŭ pentru fostulŭ preşedinte alŭ Associaţiunei Baronŭ Ladislau Popŭ, — apoi şedinţa primă totŭ în biserica gr. cat., ér după şedinţă la 2 óre d. m. banchetŭ în sala otelului orăşenescŭ. Séra concertŭ totŭ în sala otelului orăşenescŭ.

3. In 28 şedinţa a II-a, ér séra balŭ în otelulŭ orăşenescŭ.

4. In 29 şedinţa a III-a; eventualŭ escursiunĭ.

Reghinŭ, Augustŭ 1890.

Comitetulŭ arangiatorŭ.

Avisŭ.

Cursulŭ şcolasticŭ *la şcóla de fete a Reuniunei femeilorŭ române sĕlăgene* se începe la *2 Septemvre* st. n. a. c., ér înscrierile se facŭ la subscrisulŭ în *1 Septemvre* st. n.

La înscriere pentru fiă-care elevă suntŭ a se plăti 3 fl. didactru şi 50 cr. competinţă pentru biblioteca şcólei.

Subscrisulŭ se angagiază, că la cererea părinţilorŭ interesaţĭ sĕ se îngrijască de încuartirarea elevelorŭ la familii oneste pe lângă plată moderată.

Şimleu, 19 Augustŭ 1890.

Andreiu Cosma,
secret. Reuniunei fem. române sĕlăg.

Avisŭ în causa despăgubirei regalielorŭ.

Sângeorgiulŭ de Câmpiă în 28 Iuliu 1890.

In tótă Transilvania, precum şi în Ungaria, acum decurgŭ pertractările pentru **despăgubirea regalielorŭ**; la pertractărĭ foştii regalişti, atâtŭ proprietarii cei marĭ, câtŭ şi nobilii cei mai micĭ, séu în persónă, séu prin advocaţĭ se representéză spre a-şĭ validita drepturile lorŭ.

E vorba de a se afla *cheia*, respective proporţia împărţirei sumei de despăgubire, căcĭ ministeriulŭ de finanţe din Budapesta pentru fiă-care comună definitivŭ a statoritŭ suma întrégă a despăgubirei, déră statorirea dreptului individualŭ între regalişti a lăsat'o în sarcina tribunalelorŭ respective, carĭ pe basa Instrucţiunei ministeriale de finanţe din 1889 Nr. 45,896, fixéză pertractările spre a se statorì cheia împărţirei sumei de regalŭ.

Am avutŭ ocasiune a lua parte la aceste pertractărĭ, şi am vĕḑutŭ luândŭ parte la ele şi foştĭ colonĭ, carĭ atâtŭ pe calea păcii, câtŭ şi pe calea judecătorescă au dobênditŭ a 4-a parte în unele, éră a 8-a parte mai în tóte comunele, bine însĕmnândŭ, că în a 4-a parte pe jumĕtate vorŭ avé parte şi foştii regalişti, pe când în a 8-a parte, aceştia nu au nimica, prin urmare a 8-a parte esclusiv rĕmâne în folosul foştilor colonĭ, cu care despăgubire foştii colonĭ, fiindŭ sume considerabile, potŭ face ce-orŭ vré, le potŭ folosi *spre a-şĭ ridica bisericĭ de pétră* în loculŭ celorŭ mai multe acum de lemnŭ etc.

E timpulŭ supremŭ a trage atenţiunea foştilorŭ jobagĭ, ca sĕ se foloséscă de acestŭ dreptŭ, căcĭ şi după pertractările dela tribunalŭ au dreptŭ încă 30 ḑile a-şĭ pretinde competinţele lorŭ de despăgubire.

Amintirĭ din teatru.

D-lŭ *N. Bogdanŭ*, unulŭ din cei mai de frunte artiştĭ dramaticĭ din Iaşĭ, publică în ḑiarulŭ „Era nouă" o sumă de amintirĭ din viéţa de teatru, din care „România" reproduce aceste două interesante amintirĭ:

Banulŭ C... şi „Rusaliile". O trupă representa, în Romanŭ între altele, şi piesa „Rusaliile" de Alecsandri. La acea representaţiă, familia banului C.... (unŭ giubeliu de prin vremurile bune, şi care nu mai vĕḑuse nicĭ-odată teatrulŭ) stăruì pe lângă elŭ sĕ vie şi sĕ privéscă cum se schimosescŭ „aftorii", şi ce pataranii mai îndrugă. Cu multă greutate s'a învoitŭ boierulŭ sĕ mérgă la aşa locŭ, pretestândŭ, că i-a vĕḑutŭ *panarame* şi *menagerii* grozave la iarmaroculŭ dela Suceva, şi că-i de prisosŭ sĕ mai caşce gura şi pe la cele ce se pripăşescŭ prin Romanŭ. Intratŭ în loja, ce nepoţeii d-sale i-o închiriase, banulŭ se vĕḑù de-odată în mijloculŭ a o mulţime de cunoscinţe înşirate prin diferite „cotloane" ale salei.

— „Hei! hei! ce mai facĭ cónă Marghiólă?" începù a se adresa elŭ cu glasŭ tare la o lojă din faţă.

— „Da d-ta, cóne Sănducule? ér unde ţĭ-ai lăsatŭ băbuşca şi plozii?

— „Da d-ta, d-le primarŭ, ai venitŭ sĕ vedĭ *menageria*, şi pe mine n'ai venitŭ sĕ mĕ vedĭ de atâta vreme, mânca te-ar moliile!..."

Inţelegeţĭ, că biata sa familiă era consternată, cătândŭ sĕ-lŭ opréscă de a mai saluta pe cunoscuţĭ, mai alesŭ cu vorbe aşa de dulcĭ... Cu marece, dupăce înşirà epitete pe la tóte cunoscinţele sale, banulŭ îşĭ mai odihnì glăsuşorulŭ. Vĕ închipuiţĭ décă actorii şi spectatorii şĭ-au petrecutŭ cumva, séu nu pe socotéla naivului banŭ, lucru de căpeteniă fù însĕ, când spectacululŭ se deschise, şi piesa „Rusaliile" începù sĕ se jóce.

— „Mĕi, că frumósă mitocancă!" Hehei! unde am eu vr'o una aşa, pe la moşiă, pe la mine!"...

Şi alte de asemenea reflecsiunĭ nu mai conteniau. Când însĕ plecà, sub-prefectulŭ anunţà, că se va da fiă-cărui locuitorŭ câte patru fălcĭ de pămêntŭ din moşiile statului şi ale „boerilorŭ mai omenoşĭ", furia banului C... isbucnì, şi ridicându-se din lojă, aprópe sĕ sară în capulŭ spectatorilorŭ, începù a gesticula şi cuvênta:

— „Atuncĭ s'ajungeţĭ voi, guleraţĭ neruşinaţĭ ce sunteţĭ, când oiu da eu unŭ palmacŭ de pămêntŭ măcarŭ tâlharilorŭ de ţĕranĭ.. de v'ar lua Scaraoschi pe voi pe guvernulŭ vostru celŭ cu *libertate*, totŭ n'oiu sĕ vĕ dau nicĭ o fărămiţă"...

A trebuitŭ ca forţele musculare ale fiilorŭ şi nepoţilorŭ banului sĕ se puie în mişcare pentru ca sĕ scótă pe înfuriatulŭ din lojă şi cu mare greutate sĕ'lŭ ducă acasă.

Trage clopoţelulŭ. Rĕposatulŭ artistŭ Alexandru Gheorghiu era unulŭ din cei mai de frunte actorĭ ai României; avea unŭ pécatŭ: nu'şĭ dĕdea nĕcazulŭ de a învĕţa pe de rostŭ rolulŭ sĕu şi de multe-orĭ i-se întêmplau farse poznaşe. Intr'o séră, rĕmânêndŭ singurŭ în scenă, după unŭ monologŭ importantŭ, elŭ trebuia sĕ tragă unŭ clopoţelŭ, pentru ca unŭ servitorŭ sĕ între. Dér elŭ nicĭ ideă n'avea de acéstă manevră. Suflerulŭ dupăce şoptì cuvintele: „O, Dómne! Dómne! vino-mĭ în ajutorŭ!" — ḑise şi indicaţiunea din piesă: trage clopoţelulŭ! Gheorghiu repetà tótă frasa suflerului:

— „O! Dómne! Dómne! vino-mĭ în ajutorŭ şi trage clopoţelulŭ!"

Publiculŭ nu era atâtŭ de simplu, ca sĕ nu înţelégă pozna, şi se puse pe unŭ rîsŭ, care nu contenì multă vreme. Acésta însĕ nu l'a făcutŭ pe Gheorghiu sĕ studieze mai bine rolurile sale.

Necrologŭ.

Subscrişii cu inima adêncŭ întristată anunţă, cumcă prea iubitulŭ şi neuitatulŭ lorŭ: fiu, soţŭ, părinte, ginere, şi frate: nepotŭ, unchiu, cumnatŭ şi consângeanŭ **Emiliu Vlasa,** oficialŭ la judecătoria r. cer. din Blaşiu, după unŭ morbŭ greu şi îndelungatŭ, provĕḑutŭ fiindŭ cu s. sacraminte ale muribunḑilorŭ, în 20 Augustŭ n. c. la 12 óre din ḑi în alŭ 44 anŭ alŭ vieţii şi alŭ 13-lea anŭ alŭ fericitei sale căsĕtorii şĭ-a datŭ nobilulŭ sĕu sufletŭ în mânile Creatorului.

Rĕmăşiţele pămêntescĭ se vorŭ aşeḑa spre rĕpausulŭ eternŭ în cimiterulŭ comunŭ gr. cat. din locŭ Vinerĭ în 22 l. c. la 4 óre p. m.

Fiă-i ţĕrîna uşóră şi memoria neuitată!

Blaşiu, în 20 Aug. 1890.

Eliă Vlasa, canonicŭ, cu soţia sa Ana n. Poruţŭ, ca părinţĭ; Maria Vlasa n. Rusanŭ, ca soţiă; Emiliu şi Măriόra, ca fii; Nicolau Rusanŭ, propr. cu soţia sa Edifta n. Fraţilă, ca socrii; Laura Vlasa văd. Boierŭ; Eleonora Vlasa m. Solomonŭ, ca surorĭ; Vasiliu Poruţŭ, prot., Ioanŭ Poruţŭ, propr., Iulia Popŭ n. Poruţŭ cu soţulŭ sĕu Ioanŭ prot. şi fiiĭ lorŭ; Iosifŭ Marincaşiu, preotŭ, ca unchĭ

și mătușe. Nicolau Solomonŭ, prot.; Iónŭ Rusan, propr. Vasiliu Moga propriet., Vasiliu Popŭ, propr., Emilia Rusanŭ m. Precupŭ cu soțulŭ sĕu Alesandru, preotŭ, Maria Aranyasi n. Frățilă cu soțulŭ sĕu Ludovicŭ, ca cumnațĭ și cumnate; Elena Boierŭ m. Rösler, cu soțulŭ sĕu Carolŭ, inginerŭ; Ioanŭ Boierŭ, preotŭ cu soția sa Lucreția; Aurelia Boierŭ m. Cormoșŭ cu soțulŭ sĕu Emiliu propriet.; Virgiliu Boierŭ stud. abs.; Eugeniu drd. în med. Emiliu, Elena și Maria Solomon ca nep. și nepóte. Ana Pop n. Vlasa, cu fiĭ sĕĭ, Maria Moga n. Vlasa, cu fiĭ sĕĭ; Michailŭ Vlasa, preotŭ cu familia, Iuliana Poruțiu vĕd. Szilágy, Anica Poruțŭ m. Filipŭ, cu soțulŭ sĕu Georgiu advocatŭ, Ioanŭ Poruțiu, secret. la cons. rom. Anița Poruțŭ m. Petranŭ, cu soțulŭ sĕu Florianŭ, preotŭ; Alesandru și Simionŭ Marincașiu, preotŭ, cu familiele lorŭ, ca verĭ și verișóre.

TELEGRAMELE „GAZ. TRANS.„

(Serviciulŭ biuroului de coresp. din Pesta.)

Ischl, 23 Augustŭ. Ministrulŭ de esterne Kalnoky a fostŭ din nou primitŭ de două orĭ de către Maiestatea Sa în audiență.

Petersburg, 23 Augustŭ. Marile manevre s'a terminatŭ. Împĕratulŭ germanŭ ia adĭ parte la prânḑulŭ de gală în Peterhof, ér de séră plécă.

Belgradŭ, 23 Augustŭ. Se anunță din diferite părțĭ ale țĕrii numeróse acte nouĕ de violență ale radicalilorŭ contra progresiștilorŭ, între care și ucidérĭ.

Aachen, 23 Augustŭ. Coperișulŭ halei de mașinĭ a nouei șcóle de țĕsutŭ s'a dĕrîmatŭ. E unŭ mortŭ și optŭ rănițĭ.

Mons, 23 Augustŭ. Greva se măresce. Numĕrulŭ greviștilorŭ e pănă acum de 12,000.

Londra, 23 Augustŭ. Fabrica de prafŭ a guvernului din Walthameross a fostŭ aruncată în aerŭ. Suntŭ trei morțĭ și mulțĭ rănițĭ. Causa e necunoscută pănă acum.

Necesitatea și importanța comasărei.

Memoriu presentatŭ Despărțĕmêntului II alŭ „Asociațiunei transilvane“, la adunarea ținută în Zĕrnești la 15 (27) Iulie 1890, de Dr. G. M.

(Urmare.)

Pentru ca țĕranulŭ nostru sĕ pótă scăpa de cămătarii strĕinĭ, se recere mai întâiu de tóte, ca de către ai sĕi, mai cu sémă însĕ de către institutele de cultură ale sale sĕ nu fiă esploatatŭ. Durere însĕ, că se ivescŭ și casurĭ de acelea, în carĭ se întêmplă contrariulŭ. Pentru a vĕ dovedi acésta, sĕ-mĭ dațĭ voiă sĕ vĕ arătŭ unŭ micŭ esemplu, care însĕ nu este isolatŭ.

In anulŭ 1868 tómna se întêmplă o mare nenorocire în comuna Șercaia. Unŭ incediu teribilŭ isbucnesce după recolta porumbului și preface cea mai mare parte în cenușă. Acum bieții ómenĭ, când era sĕ între în érnă fără bucate, fără nutrețŭ si fără clădirĭ economice, unii pentru ca sĕ-șĭ cumpere bucate și nutrețurĭ, alții ca sĕ-șĭ facă unele clădirĭ și adăposturĭ pentru iérnă, iau banĭ cu camete marĭ de unde găsescŭ; — între alții ia și tatălŭ meu dela biserică 30 fl. cu 8 la sută și dobândă de dobândă. Ei bine, mai în fiă-care anŭ a plătitŭ când 5, când 10, când 30, când 40 fl. etc., în totalŭ a plătitŭ la vr'o 180 fl. și totŭ mai este și adĭ datorŭ la vr'o 40—50 fl., dela cei 30 fl., ce-i contractase! Și în condițiunile aceste suntŭ mai mulțĭ și nu numai în Șercaia, ci și în alte comune.

Ințelegŭ, ca comunele și institutele de binefacere sĕ-șĭ depună spre fructificare și sĕ dée cu dobêndă capitalurile lorŭ, dér ca acele institute de cultură și binefacere sĕ esploateze fără de milă pe poporŭ, luându-i pe lângă asigurarea de ipotecă și 10 la sută capitalisabile cu interese de interese totŭ după 6 lunĭ de ḑile, — aceea nu o ințelegŭ.

Rogŭ pe Rvds. d-nŭ Vicarŭ și pe prea on. d-nĭ protopopĭ, sĕ mĕ scuse, décă li-am atrasŭ atențiune asupra casurilorŭ acestora, discutându-le aci noi între noi cu scopŭ de a-le pune unŭ capĕtŭ și a-le îndrepta, căcĭ la din contră fórte ușorŭ s'ar puté întêmpla, ca sĕ aibă consecințe multŭ mai grave.

Acum, décă luămŭ, că în acestŭ casŭ aceștĭ ómenĭ nu s'ar fi împrumutŭ nicĭ dela particularĭ și nicĭ din lada bisericei, ci dela vr'o bancă publică séu dela o societate de creditŭ, unde capĕtă cu 7—8% dobândă și 1—2% amortismentŭ pe 20 anĭ și nedenunțabilŭ, atuncĭ avea sĕ plătéscă 2—3 fl. dobêndă și 1 fl. amortismentŭ, pe carĭ trebuia sĕ'i plătéscă regulatŭ în fiă-care anŭ și-i plătia fără sĕ se hasardeze și nicĭ sĕ se cunóscă, și adĭ întregŭ capitalulŭ era stînsŭ de vre-o 2—3 anĭ de ḑile. Așa însĕ în schimbŭ au plătitŭ pentru 30 florinĭ vre-o 180—200 fl., ca adĭ, după 22 anĭ, totŭ sĕ mai fiă datorŭ la 40—50 fl. capitalŭ, pe carĭ biserica în fiă-care momentŭ îi póte denunța și cere vênḑarea asupra ipotecei, pe care însĕ banca nu o putea face, décă'i plătia dobênda și amortismentulŭ regulatŭ.

Casurĭ de aceste suntŭ sute și mii, atâtŭ în casurĭ normale câtŭ și în casurĭ estraordinare la, incendiu inundații etc. Este decĭ fórte rĕu, că țĕranulŭ nostru profită puținŭ și nu se scie folosi de institutele de creditŭ și décă se folosesce, elŭ face uitare de ele, cugetândŭ, că și băncile n'o sĕ'șĭ aducă aminte de datoria lui, și așteptă, ca băncile sĕ'lŭ avertiseze în fiă-care ḑi, ca creditorulŭ jidanŭ séu țiganŭ, care în fiă-care ḑi 'i vine la ușă ca sĕ-i céră o pâne séu vr'o pițulă, orĭ alte servicii, ceea ce banca bine ințelesŭ nu o póte face, avêndu'șĭ statutele și normele ei, dela carĭ nu se póte abate, căcĭ atuncĭ nimenĭ n'ar mai sci, unde încetéză legea și unde începe hatîrulŭ, și când banca îlŭ avertiséză și'i deschide ochii, este în genere pré târḑiu.

Décă țĕranulŭ, care are 8—10 jugĕre moșiă și 6—8 capete de vite, ar avé unŭ creditŭ de 100 fl. deschisŭ la o bancă, unde sĕ-șĭ depună spre fructificare venitulŭ netŭ alŭ lui, banii luațĭ din vênḑarea de bucate, fructe, din vite, din prisosințele de prestarea de muncă cu carulŭ, mânile, etc., nu numai că elŭ și-ar puté mări de 5—6 orĭ producțiunea, afacerile și venitele, avêndŭ tot-déuna banĭ fără dobêndă la timpulŭ cuvenitŭ — primăvéra când trebue sĕ cumpere sĕmênțe și începe lucrulŭ câmpului, apoi véra la fênŭ și secere, dér elŭ și-ar puté folosi acea sută primindŭ după ea dobândă, deși nu mare, dér totușĭ frumușică pe 8—10 lunĭ, pe când adĭ pentru ca sĕ aibă banĭ totŭ-déuna la timpulŭ cuvenitŭ, trebue sĕ-i ție ascunșĭ în ladă, fără a-i produce nimicŭ. Institutele nóstre de creditŭ arŭ obține în acestŭ casŭ sume însemnate și arŭ face daraverĭ de milióne de florinĭ pe fiă-care anŭ.

Că nu se întêmplă acésta, de vină suntŭ de o parte băncile însĕ-șĭ, carĭ au unŭ mecanismŭ prea complicatŭ și greoiu, te omóră cu formalitățile și cu plocónele și cinstile personalului din jurulŭ lorŭ, căcĭ deși banca împrumută cu dobânda legală de 8%, totușĭ până sĕ vii la parale cu formalitățile, cinstile etc. mai spesezĭ 2, 3—6% și mai multŭ, încâtŭ creditulŭ dela bancă te costă fórte scumpŭ. Se póte, ca pentru unii din domnii aflătorĭ în jurul, nu în fruntea băncii raporturile acestea sĕ fiă fórte bune și folositóre, dér atâtŭ pentru publicŭ, câtŭ și pentru bancă însășĭ ele suntŭ păgubitóre, — decĭ acei pseudo-agențĭ și mijlocitorĭ falșĭ trebuescŭ înlăturațĭ și procedura câtŭ se póte trebue simplificată.

O altă vină, cu care se póte acusa „Albina“ și tóte băncile și societățile nóstre de creditŭ este, că ele au neglegiatŭ de a publica și plăti din escedențele lorŭ *Instrucțiunĭ populare* și tratate ușóre, în care sĕ învețe pe poporŭ despre însemnătatea instituțiunilorŭ de creditŭ și folósele lorŭ în felŭ și felŭ de casurĭ și raporturĭ, ci tóte au credutŭ, că au satisfăcutŭ pe deplinŭ chiămării și scopului lorŭ, publicându-șĭ statutele și apelulŭ la subscrierea acțiunilorŭ.

Nu mai puțină vină pórtă și inteligența nóstră dela sate și orașe, căcĭ în locŭ de a învĕța și instrui pe popor despre însĕmnătatea și folósele institutelor decreditŭ, ea l'a speculatŭ cu ele, corumpêndu-lŭ și învĕțându-lŭ totŭ feliulŭ de abusurĭ și tertipurĭ de a încungiura și evita legea.

Sĕ fimŭ dreptĭ, domnii mei, óre dela cine a învĕțatŭ țĕranulŭ, care-țĭ cere ca sĕ-i facĭ acte false, sĕ transcrii și întabulezĭ averea pe numele femeii séu copiilorŭ minorĭ, orĭ persóne streine cu scopŭ de-alŭ scăpa de datorii și obligațiunile sale, sĕ-i facĭ întabulărĭ false, sĕ-i facĭ obligațiune despre unŭ împrumutŭ séu ipotecă de 100 fl., când elŭ nu dă din mână decâtŭ 40 fl. etc.? Sĕ recunóscemŭ, domnilorŭ, și décâ vomŭ roși mulțĭ dintre noi, că noi în locŭ de a cultiva încrederea și moralitatea în poporŭ am subminat'o și corupt'o, ca și când noi n'amŭ avé lipsă de încrederea și de onestitatea lui în fiă-care locŭ și în fiă-care momentŭ, căcĭ décă vomŭ recunósce acésta, totușĭ amŭ câștigatŭ mult. In locŭ de a pune cu micŭ și mare umere la umere și a garanta și sprijini pe poporŭ, oferindu-i cu propriile nóstre mijlóce creditŭ și ajutorŭ, cum suntŭ bunióră creditele mutuale de Racffeisen, noi pe unde l'amŭ potutŭ l'amŭ sedusŭ și pișcatŭ, învĕțându-lŭ tóte tertipurile de a încungiura legea și moralitatea.

Că cu tóte aceste, poporulŭ, silitŭ de împrejurărĭ, a începutŭ și elŭ sĕ se deștepte și facă singurŭ educațiunea în cele economice, pe lângă progresele realisate în cultivarea pămêntului specificate mai susŭ, ca o nouă dovadă voiu cita casulŭ înființării băncilorŭ nóstre de creditŭ și economii, carĭ în timpŭ de 6—8 anĭ de ḑile au rĕsăritŭ ca ciupercile din pămêntŭ după o plóia caldă, și tóte facŭ afacerĭ enorme. Astfelŭ când banca d-vóstrĕ „Furnica“ cu unŭ capitalŭ socialŭ de 60,000 fl. póte face operațiunĭ pe anŭ de $^1/_2$ milionŭ, aceea e o viuă dovédă, că poporulŭ s'a deșteptatŭ din vechea-i rutină și pe ḑi ce merge elŭ se luminéză mai multŭ, și că în comitatulŭ nostru este locŭ și necesitate de alte 2—3 băncĭ analóge, pentru a puté procura capitalele necesare agriculturii și pentru a puté stêrpi esploatațiunea țĕranului și usura de la sate.

In fine o altă cangrenă, care róde și consumă multŭ din mĕduva și beneficiile poporului nostru, suntŭ *procesele* și mania de a procesuì pentru lucrurĭ de nimicŭ, séu derisorii, căcĭ fără sĕ scie, de-odată se vede țĕranulŭ încurcatŭ în procese, carĭ la procedura greóie de adĭ, se trăgănéză 5—6 anĭ și consumă în urmă sute de florinĭ, séu atrage ruina completă a lui.

Aicĭ érășĭ vĕ rogŭ sĕ'mĭ dațĭ voiă sĕ vĕ citezŭ unŭ casŭ concretŭ întêmplatŭ în Șercaia din incidentulŭ comasării. La distribuirea competinței de pășune, venindŭ din întêmplare tatălŭ meu lângă pămêntulŭ bisericei, se vede trasŭ de cuviosulŭ părinte într'unŭ procesŭ pentru încălcare de pămêntŭ, care s'a pertractatŭ deja de 3 orĭ la judecătoria de cercŭ, de 2 orĭ la tribunalŭ, (la tablă) și la curtea de casație, unde are sĕ vină din nou.

Cuviosulŭ părinte, — care pe timpulŭ comasării, când era în jocŭ tótă averea și viitorulŭ bisericei și alŭ șcólei, dênsulŭ se esercita în nobila artă a pescăritului, în vreme ce alții'i stabiliau unde se capete biserica porțiunea canonică, făcêndŭ dotațiunĭ pentru biserică și scólă de peste 50 jugĕre — găsesce de-odată, că biserica ar fi frustrată și păgubită, deși inginerii, mĕsurătórea repețită făcută la fața locului și cartea funduară dovediau contrarulŭ, și pentru unŭ pămêntŭ, care atuncĭ representa o valóre reală de 10—15 fl., începe unŭ procesŭ, care duréză de 10 anĭ și a consumatŭ deja la 150 fl. și va consuma încă alte 2—3 sute până la fine.

Este modŭ și felŭ de a-țĭ face unŭ renume fiă chiar și în modulŭ lui Erostrat.

Cu aceste mijlóce óre îțĭ ridicĭ vaḑa și prestigiulŭ, și moralisezĭ pe poporŭ, și'i ridicĭ bunăstarea lui morală și materială?

Nu, domnii mei!

Și cu acésta amŭ fi ajunsŭ și terminatŭ prima parte a espunerei mele; și în a doua mĕ voiu încerca sĕ fiu câtŭ de laconicŭ.

(Va urma.)

Călendarulŭ sĕptĕmânei.

Augustŭ are 31 ḑile. Măsălarŭ.

1890 Ḑilele sĕptĕm.	Călendarulŭ Iulianŭ	Călend. Gregorian	Sórele rĕsare	Sórele apune
Dum.	12 Mart. Fotie	24 Bartolomeu	5. 8	6. 55
Lunĭ,	13 Par. Maxim	25 Ludovic	5. 10	6. 53
Marțĭ,	14 Prof. Michea	26 Samuil	5. 11	6. 51
Mercurĭ,	15 (†) Adorm. Précuratei	27 Rufus	5. 13	6. 48
Joi,	16 Mart. Diomid	28 Augustin	5. 15	6. 47
Vinerĭ,	17 Mart. Miron	29 Tăiarea c. s. Io.	5. 16	6. 45
Sâmb.	18 Mart. Flor și Laur	30 Benjamin	5. 17	6. 43

Cursulŭ losurilorŭ private din 14 Aug.

	cump.	vinde
Basilica	7 75	8.—
Creditŭ	188.75	189.25
Clary 40 fl. m. c.	56.—	56.75
Navig. pe Dunăre	125.50	—.—
Insbruck	24.50	25.50
Keglevich	29.—	33.—
Krakau	23.25	23.50
Laibach	21.90	22.40
Buda	57.25	62.—
Palffy	58.—	57.—
Crucea roșie austr.	19.70	20.10
dto ung.	12.80	13.10
dto ital.	14.50	15.—
Rudolf	20.—	21.—
Salm	61.—	62.—
Salzburg	26.75	27.25
St. Genois	62.—	62.50
Stanislau	28.—	29.—
Tricitine 4½% 100 m. c.	—.—	149.—
dto 4% 50	—.—	68.50
Waldstein	38.50	39.50
Windischgrätz	—.—	52.—
Sêrbescĭ 3%	37.—	37.50
dto de 10 francĭ	—.—	—.—
Banca h. ung. 4%	110.75	111.25

Cursulŭ pieței Brașovŭ

din 23 Augustŭ st. n. 1890.

	Cump.		Vênd.
Bancnote romănescĭ	8.97	Vênd.	9.—
Argintŭ românescŭ	8 92	„	8.97
Napoleon-d'orĭ	9.02	„	9.05
Lire turcescĭ	10.35	„	10.40
Imperialĭ	9.33	„	9.38
Galbinĭ	5.30	„	5.35
Scris. fonc. „Albina“ 6%	101.—	„	—.—
„ „ „ 5%	99.50	„	—.—
Ruble rusescĭ	134.½	„	135.½
Mărcĭ germane	—.—	„	—.—

Discontulŭ 6—8% pe anŭ.

Cursulŭ la bursa de Viena

din 22 Augustŭ st. n. 1890.

Renta de aurŭ 4%	100.95
Renta de hârtiă 5%	99.40
Imprumutulŭ căilorŭ ferate ungare aurŭ	113.70
dto argintŭ	97.60
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ungare (1-ma emisiune)	—.—
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ungare (2-a emisiune)	—.—
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ungare (3-a emisiune)	111.—
Bonurĭ rurale ungare	89 30
Bonurĭ croato-slavone	104.25
Despăgubirea pentru dijma de vinŭ ungurescŭ	—.—
Imprumutulŭ cu premiulŭ ungurescŭ	136.50
Losurile pentru regularea Tisei și Seghedinului	127.—
Renta de hârtiă austriacă	88.10
Renta de argintŭ austriacă	89.75
Renta de aurŭ austriacă	107.95
Losurĭ din 1860	138.75
Acțiunile băncei austro-ungare	969.—
Acțiunile băncei de creditŭ ungar.	352.50
Acțiunile băncei de creditŭ austr.	306.75
Galbenĭ împĕrătescĭ	5.37
Napoleon-d'orĭ	9.01
Mărcĭ 100 împ. germane	55 57½
Londra 10 Livres sterlings	113.85

Editorŭ și redactorŭ responsabilŭ:
Dr. Aurel Mureșianu.

Sosirea şi plecarea trenurilorŭ în Braşovŭ.

I. Plecarea trenurilorŭ:

1. Dela Braşovŭ la Pesta

Trenulŭ de persóne: 10 óre 32 minute séra.
Trenulŭ acceleratŭ: 2 óre 43 minute după amédĭ.
Trenulŭ omnibus: 4 óre diminéţa.

2. Dela Braşovŭ la Bucurescĭ:

Trenulŭ de persóne: 5 óre 30 minute diminéţa.
Trenulŭ acceleratŭ: 2 óre 33 minute după amédĭ.
Trenŭ de mărfurĭ cu vagóne de persóne: 12 óre 23 min. după amédĭ.

II. Sosirea trenurilorŭ:

1. Dela Pesta la Braşovŭ:

Trenulŭ de persóne: 5 óre 20 minute diminéţa.
Trenulŭ acceleratŭ: 2 óre 23 minute după amédĭ.
Trenulŭ omnibus: 10 óre 31 minute séra.

2. Dela Bucurecĭ la Braşovŭ:

Trenulŭ acceleratŭ: 2 óre 13 minute după amédĭ.
Trenulŭ de persóne: 10 óre 17 minute séra.
Trenulŭ de mărfurĭ cu vagóne de persóne: 4 óre 20 min. după amédĭ.

Mersulŭ trenurilorŭ

pe liniele orientale ale căii ferate de statŭ r. u. valabilŭ din 1 Iunie 1890.

Budapesta—Predealŭ

	Trenŭ acceleratŭ.	Trenŭ acceleratŭ	Tren de persóne	Tren de persóne
Viena	3.25	8.—	10.50	
Budapesta	9.25	2.—	7.35	6.10
Szolnok	11.29	4.05	11.07	9.28
P. Ladány	1.07	5.46	1.20	11.58
Oradea-mare	2.24	7.01	3.02	1.51
	2.32	7.11	3.09	2.06
Mezö-Telegd	3.02	7.41	3.48	2.46
Rév	3.33	8.16	4.31	3.40
Bratca			4.54	4.03
Bucia			5.14	4.25
Ciucia	4.26	9.05	5.40	4.51
Huiedin	4.58	9.35	6.22	5.32
Stana			6.38	5.49
Aghiriş			6.59	6.11
Ghirbĕu			7.11	6.28
Nădĕşel	5.49	Trenŭ de pers	7.24	6.44
Cluşiu	6.02	10.35	7.39	7.04
	6.12	11.02	7.54	8.30
Apahida	6.27	11 23	8.11	8.55
Ghiriş	7.31	12.42	9.18	10.31
Cucerdea	7.55	1.18	9.49	11.19
Uióra		1.25	9 56	11.27
Vinţulŭ de susŭ		1.33	10.02	11.35
Aiud	8.21	1.55	10.22	12.02
Teiuşŭ	8.37	2.14	10.39	12.26
	8.42	2.24	10.57	1.18
Crăciunelŭ		2.49	11.20	1.54
Blaşiu	9.14	3.02	11.36	2.11
Micăsasa		3.33	12.04	2.49
Copşa mică	9.49	3.48	12.23	3.23
Mediaşŭ	10.07		12.39	3.46
Elisabetopole	10.30		1.08	4.27
Sighişóra	11.06		1.50	5.39
Haşfalĕu	11.22		2.06	6.03
Homorodŭ	12.37		3.20	7.51
Augustinŭ			3.56	8.36
Apaţa	1.26		4.19	9.10
Feldióra	1.47		4.44	9.44
Braşovŭ	2.23		5.20	10.31
	2.33		5.30	
Timişŭ	3.15		6.14	11.23
Predealŭ	3.47		6.45	12.08
Bucuresci	9.30		11 35	

Predealŭ—Budapesta

	Trenŭ acceleratŭ	Trenŭ de pers.	Trenŭ acceleratŭ.	Tren de persóne
Bucuresci	7.55			4.45
Predealŭ	1.08		4.10	9.12
Timişŭ	1.37		4.50	9.41
Braşovŭ	2.13		5.50	10.17
	2.43	4.—		10.32
Feldióra	3.12	4.44		11.04
Apaţa	3.32	5.20		11.30
Augustinŭ	3.47	5.47		11.51
Homorodŭ	4 20	6.35		12.27
Haşfalĕu	5.25	8.12		
Sighişóra	5.45	8.47		1.35
Elisabetopole	6.12	9.29		1.59
Mediaşŭ	6.33	10.10		2.32
Copşa mică	6.46	10.32		2.59
	6.48	10.42	11.47	3.13
Micăsasa		11.01	12.04	3.18
Blaşiu	7.22	11.37	12.32	3.33
Crăciunelŭ		11.52	12.44	4.03
Teiuşŭ	7.51	12.23	1.06	4.14
	7.58	1.23	1.30	4.36
Aiudŭ	8.15	1.50	1.54	5.06
Vinţulŭ de susŭ		2.20	2.16	5.24
Uióra		2.28	2.23	5.45
Cucerdea	8.45	2.46	2.39	5.51
Ghirişŭ	9.16	3.33	3.15	6.08
Apahida		5.—	4.32	6.42
Cluşiu	10.36	5.28	4.53	7.52
	10.48	6.05	5.30	8.10
Nădăşelŭ		6.26	5.48	8.30
Ghîrbău		6.42		8.50
Aghireşŭ		6.58	6.11	9.05
Stana		7.24		9.19
B. Huiedin	12.01	7.47	6.43	9.43
Ciucia	12.31	8.27	7.12	10.02
Bucia		8.49		10.41
Bratca		9.08		10.56
Rév	1.10	9.28	7.51	11.13
Mezö-Telegd	1.36	10.04	8.17	11.32
Oradea-mare	2.01	10.41	8.42	12.07
	2.08	11.06	8.47	12.41
P. Ladány	3.31	1.19	10.09	1.09
Szolnok	5.11	3.31	11.51	3.03
Budapesta	7.15	6.35	1.55	5.10
	8.40	6.50	2.25	8.15
Viena	1.40	3.—	7.20	10.40
				6.05

B.-Pesta-Aradŭ-Teiuş

	Trenŭ acceleratŭ.	Trenŭ de pers.	Trenŭ de pers.
Viena	8.—	10.50	3.25
Budapesta	2.—	8.15	9.40
Szolnok	4.20	11.18	1.02
Aradŭ	8.10	3.50	5.27
	Trenŭ omnibus 2.20	4.10	5.50
Glogovaţŭ	2.34	4.22	6.02
Gyorok	3.05	4.46	6.23
Paulişŭ	3.23	4.58	6.34
Radna-Lipova	3.39	5.16	6.52
Conop		5.38	7.17
Bĕrzava		5.53	7.33
Soborşinŭ		6.15	8.20
Zamŭ		6.58	8.49
Gurasad.		7.22	9.16
Ilia		7.38	9.32
Branicica		7.54	9.51
Deva		8.14	10.18
Simeria (Piski)		8.43	10.44
Orăştia		9.12	11.14
Şibotŭ		9.34	11.39
Vinţulŭ de josŭ		9.56	12.05
Alba-Iulia		10.17	12.26
Teiuşŭ		10.44	12.58

Teiuş-Aradŭ-B.-Pesta

	Trenŭ acceleratŭ.	Trenŭ de pers.	Trenŭ de pers.
Teiuşŭ		12.59	4.51
Alba-Iulia		1.39	5.27
Vinţulŭ de josŭ		1.56	5.44
Şibotŭ		2.23	6.06
Orăştia		2.49	6.28
Simeria (Piski)		3.37	7.10
Deva		3.53	7.26
Branicica		4.18	7.48
Ilia		4.43	8.10
Gurasada		4.53	8.21
Zamŭ		5.21	8.48
Soborşinŭ		5.56	9.17
Bĕrzava		6.46	9.54
Conopŭ		7.02	10.09
Radna-Lipova	5.49	7.36	10.38
Paulişu	Trenŭ omnibus 6.06	7.50	10.51
Gyorok	6.24	8.03	11.03
Glogovaţ	6.53	8.26	11.27
Aradŭ	7.06	8.38	11.38
	7.45	9.05	12.10
Szolnok	11.51	2.25	4.47
Budapesta	1.55	5 50	7.45
Viena	7.20	1.40	6.05

Simeria (Piski)-Petroşenĭ

	T. d. p.	T. omn.	T. omn.
Simeria	7.17	11.28	3.50
Streiu	7.54	12.12	4.32
Haţegŭ	8.45	1.08	5.20
Pui	9.39	2.03	6.15
Crivadia	10.37	2.51	7.03
Baniţa	11.26	3.30	7.43
Petroşenĭ	12.—	4.02	8.15

Petroşenĭ-Simeria (Piski)

	T. omn.	T. omn.	T. omn
Petroşenĭ	6.05	10.42	4.03
Baniţa	6.45	11.23	4.49
Crivadia	7.26	11.57	5.24
Pui	8.07	12.33	6.04
Haţegŭ	8.51	1.19	6.43
Streiu	9.41	2.09	7.28
Simeria	10.20	2.47	8.—

Aradŭ—Timişóra

	T. omn.	T. omn.
Aradŭ	6.18	4.18
Aradulŭ nou	6.40	4.40
Németh-Ságh	7.05	5.05
Vinga	7.33	5.33
Orczifalva	7.56	5.50
Merczifalva	8.14	6.06
Timişóra	9.04	6.50

Timişóra—Aradŭ

	T. omn.	T. omn.
Timişóra	6.30	1.10
Merczifalva	7.23	1.59
Orczifalva	7.49	2.19
Vinga	8.16	2.46
Németh-Ságh	8.37	3.03
Aradulŭ nou	9.09	3.41
Aradŭ	9.25	3.55

Ghirişŭ—Turda

Ghirişŭ	7.40	10.50	3.56	9.30
Turda	8.—	11.10	4.10	9.50

Turda—Ghirişŭ

Turda	6.05	9.40	2.40	8.20
Ghirişŭ	6.25	10.—	3.—	8.40

Sighişóra—Odorheiu

Sighişóra	6.—	11.25
Odorheiu	7.49	1.50

Odorheiu—Sighişóra

Odorheiu	8.40	2.45
Sighişóră	10.52	5.28

Murĕşŭ-Ludoşŭ-Bistriţa

	T. omn.
Murĕşŭ-Ludoşŭ	4.—
Ţagŭ-Budatelecŭ	6.48
Bistriţa	9.59

Bistriţa-Murĕşŭ-Ludoşŭ

	T. omn
Bistriţa	1.16
Ţagŭ-Budatelecŭ	4.50
Murĕşŭ-Ludoşŭ	7.21

Copşa-mică—Sibiiu

	Tr. de p.	T. de p.	Tr. omn
Copşa-mică	4.05	10.47	7.10
Şeica mare	4.35	11.17	7.43
Lómneşŭ	5.16	11.58	8.27
Ocna	5.47	12.29	8.59
Sibiiu	6.10	12.52	9.23

Sibiiu-Copşa-mică

	Tr. omn.	Tr. de p.	Tr. de p.
Sibiiu	7.35	4.34	9.50
Ocna	8.02	4.58	10.14
Lómneşŭ	8.30	5.25	10.40
Şeica mare	9.05	5.55	11.10
Copşa-mică	9.34	6.20	11.35

Cucerdea-Oşorheiu Reghinulŭ săsescŭ

	Tr. de p.	Tr. de p.	Tr. omn.
Cucerdea	2.55	8.20	2.56
Cheţa	3.25	8.50	3.29
Ludoşŭ	3.46	9.11	4.06
M.-Bogata	3.56	9.20	4.15
Iernutŭ	4.33	9.57	4.54
Sânpaulŭ	4.48	10.12	5.10
Miraşteu	5.11	10.35	5.34
Oşorheiu	5.30	10.54	5.35
	5.50	4.58	
Reghinul-săs.	7.25	7.—	

Reghinulŭ săsescŭ-Oşorheiu-Cucerdea

	Tr. omn.	Tr. de p.	Tr. de p.
Reghinul-săs.		8.25	8.—
Oşorheiu		10.—	9.49
	7.24	5.54	10.20
Miraşteu	7.44	6.14	10.39
Sânpaulŭ	8.07	6.37	11.02
Iernutŭ	8.29	6.58	11.23
M. Bogata	9.02	7.28	11.53
Ludoşŭ	9.35	7.41	12.06
Cheţa	9.51	7.57	12.22
Cucerdea	10.23	8.25	12.50

Simeria (Piski)-Unied.

	Tr. omn.
Simeria (Piski)	4.—
Cerna	4.21
Uniedóra	4.50

Unied.-Simeria (Piski).

Uniedóra	9.25
Cerna	9.51
Simeria	10.10

Nota: Numerii încuadraţi cu linii gróse însemneză órele de nópte.